

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
ДЗ «НАЦІОНАЛЬНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ»

**Пономаренко Лідія Антонівна —
історик, киевознавець, топоніміст**

(до 90-річчя від дня народження)

Біобібліографічний покажчик

Київ – 2012

УДК 016(929:94)(477)Пономаренко
ББК Т1(4Укр)я1

Друкується за постановою Вченої Ради
Інституту історії України НАН України

Автори-упорядники:

- Вовк Л.П.** — канд. іст. наук, головний бібліограф Національної історичної бібліотеки України;
- Єфіменко Г.В.** — завідувач відділу довідково-бібліографічної та інформаційної роботи Національної історичної бібліотеки України;
- Новицька А.І.** — завідувач сектором інформаційної роботи Національної історичної бібліотеки України.

Наукові консультанти:

Рєєнт О.П., Даниленко В.М., Тітова О.М.

Літературний редактор: Ветрова Л.

Технічний редактор: Муха Л.

Пономаренко Лідія Антонівна — історик, киевознавець, топоніміст: (до 90-річчя від дня народження): біобібліограф. покажч. / авт.-упоряд.: Вовк Л.П., Єфіменко Г.В., Новицька А.І.; наук. консультанти: Рєєнт О.П., Даниленко В.М., Тітова О.М.; літ. ред. Ветрова Л.; НАН України, Ін-т історії України; ДЗ «Національна історична бібліотека України». — К., 2012. — 68 с.: портр.

У пропонуваному біобібліографічному покажчику висвітлюється життєвий і творчий шлях визнаного і шанованого фахівця з багатьох питань минулого українського народу, історичної картографії, пам'яткознавства, краєзнавства другої половини ХХ — початку ХХІ століття, киевознавця, топоніміста, геодезиста **Лідії Антонівни Пономаренко**. Подається бібліографічна інформація про її науковий доробок.

Видання адресоване науковцям, педагогам, краєзнавцям, бібліотекарям, студентам гуманітарних вузів, всім, хто цікавиться питаннями топонімії Києва та вітчизняної історії.

ISBN 978-966-02-6300-0

© Інститут історії України
НАН України, 2012

Siempre es un

З М І С Т

1. Історик, киевознавець, топоніміст	5
2. З літопису життя: то хто ж вона Л.А. Пономаренко?	12
3. Хронологічний покажчик праць Л.А. Пономаренко.....	19
4. Література про життя і діяльність Л.А. Пономаренко	54
5. Електронні ресурси	56
6. Іменний покажчик	59
7. Географічний покажчик.....	62

Історик, києвознавець, топоніміст...

Визнаний і шанований фахівець з багатьох питань минулого українського народу, історичної картографії, пам'яткознавства, краєзнавства другої половини ХХ — початку ХХІ століття **Лідія Антонівна Пономаренко** займає чільне місце серед науковців та києвознавців нашої країни.

Київ, Київщина, південна частина України, колишня Запорозька Січ, топоніміка цих місцевостей, картографо-геодезична документація для вивчення історії техніки, метрологічні відомості в дореволюційних джерелах перебування, проблеми розвитку туризму, завдання відновлення історичної пам'яті, хронологія — об'єкти особливої уваги Лідії Антонівни.

Лідія Антонівна дуже любить Київ, понад 40 років займається його геодезією: картами, схемами, назвами... Вона член Комісії з найменувань при Київській міськдержадміністрації, має свої принципи і точку зору з цього питання. Багато в чому її погляди співпадають з принципами комісії київського віце-губернатора М. Гессе. В 1866 році ця комісія вирішила навести порядок у питаннях присвоєння назв вулицям: перейменувати якнайменше, не брати будь-які назви (Перспективна, Астрономічна), з атласів (Амурська, Бакинська), не присвоювати імена людей, які відійшли у вічність (до десяти років), орієнтуватись на історичні події, географічне положення назв (Кочубеївський провулок).

Прийняті рішення комісії ХІХ ст. актуальні й сьогодні. Л.А. Пономаренко наполегливо відстоює найменування вулиць Києва найхарактернішим топографічним способом, згідно з історичними назвами місцевостей, де вони пролягають, а також називати вулиці іменами тих, хто жив у Києві і прославив своє місто, край.

За підтримки заступника мера м. Києва, голови Комісії з питань перейменування вулиць Сергія Рудика Лідія Антонівна

склала перший реєстр 2115 вулиць. Тенденція по відновленню історичних назв, топонімів, вік яких від кількох сот до тисячі років має стати на науковий рівень та забезпечити охорону стародавньої історії міста, його неповторної аури для наших нащадків.

Історією ж Києва Лідія Пономаренко зацікавилася, працюючи в різних проектних установах геодезистом. Їй часто доводилося користуватися планами міста, на яких були старі назви вулиць, адже довідників з перейменувань ще не існувало. Результатом тривалої праці над документами в архівах та бібліотеках стали понад триста публікацій з топоніміки, історії та джерелознавства як у наукових виданнях, так і в періодичній пресі.

Зусиллями вченої опубліковано унікальні рукописні пам'ятки української історії та культури, карти населених пунктів і цілих регіонів. Цінною для науковців слугує праця М.Ф. Берлінського «История города Киева от основания его до настоящего времени», підготовлена Лідією Антонівною до публікації в часописі «Київська старовина» (1972 р.), за що редколегія щорічника їй була дуже вдячна.

В 1995 р. вийшов друком ґрунтовний, академічний киевознавчий довідник «Вулиці Києва». В цій унікальній книзі зібрано понад дві тисячі статей про вулиці, провулки, площі нашого міста, вказано не лише райони їх розташування, а й зазначені найближчі зупинки метро, швидкісного трамваю, приміських залізничних станцій. У виданні даються ґрунтовні пояснення, чому так чи інакше називається та чи інша вулиця, коротко викладено її історію.

«Географічні назви, — пояснює вона, — з'явилися ще на початку цивілізації, задовго до виникнення писемності. Спочатку дістали ймення долини, гори, водойми, а згодом поселення, вулиці. Вони, як новонароджені, не обирають собі імен. Дітям їх дають батьки, а місцевості споконвіку називав народ».

Більшість давніх київських топонімів походять від назв річок, ярів, узгір'їв, що були відомі ще за часів легендарних аріїв, антів, а потім Київської Русі. Це Берестове, Видубичі, Оболонь, Дарниця та інші. Від них походять назви сучасних

районів. Так, Оболонь (болонь, болонье) в перекладі зі старослов'янської означає узбережжя ріки, прирічні луки, які заливає весняний паводок (згадується в літописах у зв'язку з походом вишгородського князя Андрія Боголюбського на Київ у 1169 році). В різні часи на території Оболоні проводилися військові змагання, розташовувалися військові табори. В 1911 р. тут був аеродром. А на прибережних луках косили сіно. Тепер в це важко повірити, особливо, якщо побуваєш в елітному мікрорайоні, який називають Оболонські Липки.

Поділ — від старослов'янського «подол» — низовина біля гір. Найдавніша його частина розташована поблизу Поштової площі та Замкової гори. За часів Київської Русі Поділ іменували Нижнім містом на відміну від Старого Києва. Його зруйнувало військо хана Батия в 1270 р., проте Поділ залишився життєздатним. Згодом тут містився магістрат. У 1494 р. він здобуває Магдебурзьке право, а в XVII–XVIII століттях стає культурно-освітнім центром. За царювання Катерини II хотіли навіть знищити це поселення. Після пожежі 1811 р. Поділ майже повністю перепланували — збудували нове місто з прямими вулицями. За радянських часів тут зникло чимало пам'яток, а в 30-ті роки його навіть перейменували на Петрівку (на честь голови ВУЦВК Григорія Петровського). Після війни історичну назву повернули, проте були наміри змінити обличчя цієї унікальної перлини.

Красзнавці й досі сперечаються, від чого походить назва Дарниця: давньоруське слово «дарнь» означає в дар, у дарунок. За однією з версій, на Лівому березі Дніпра київські князі приймали дарунки від східних сусідів, за другою — цю землю нібито комусь подарували: приватній особі чи монастирю».

Топонім «Вигурівщина» походить від прізвища високопосадовця Станіслава Вигура, який на місці давнього поселення Милославщина в 1607 р. збудував власний хутір. З 1654 р. (за свідченням архівних матеріалів) ці землі належали Михайлівському монастирю і стали називатись Милославичі-Вигурівщина. Село знесли в 1983 р. і звели житловий масив Вигурівщина-Троещина. Хоч багатопверхівки збудовано на території знесеного села Вигурівщина, нині цей мікрорайон називають Трое-

щиною. Ця назва вперше зафіксована в документах у 1667 р., походить від Троїцького (Микільського) шпитального монастиря, якому належали ці землі. За часів Київської Русі ця місцевість була замиською резиденцією князів. Очевидно, тут містився палац «Рай», а в XV ст. — замок князя Симона Олельковича. Пізніше цей чарівний куточок під Києвом іменували Городець або Олелькове городище. З 1492 р. з'являється інша назва — село Чотанове, а згодом — Чуриловщина, а потім «грунт Троїцький», Троесчина, Троетчина.

На карті Києва є чимало топонімів, які походять від назв дерев, рослин, комах, тварин: Березняки — від беріз, Виноградар — від винограду, котрий розводили на тих землях садівники. Шулявка — від давньоруського «шелвов борок» — гай з низькорослих дерев із галявинами; на Теличці, за однією з версій, випасали телят, а Корчувате — від давньослов'янського «корч», що означає пень. Назва Мишоловка походить від млина, куди з навколишніх сіл привозили перемелювати збіжжя. Поселення було Мишалівкою з 1618 р. Обидві назви вживали і за радянських часів. Нині місцевість іменують тільки Мишоловкою.

Ще з сивої давнини кияни почали утворювати географічні назви й від імен та прізвищ тих своїх сучасників, яким були вдячні за їх добрі діла. Найдавнішими героями народу є, звичайно, Кий, Хорив, Щек та їхня сестра Либідь. На честь Кия названо наше місто. Вулиця і провулок Хорива є на Подолі. Тут збереглися будинки ще початку сімнадцятого століття: між Житнім ринком і Флорівським монастирем. Поряд височить Замкова гора, на якій за часів середньовіччя було укріплення. Однією з перших назв гори була Хоревиця, пізніше її назвали Киселівкою на честь київського воєводи Адама Киселя, який керував містом в 1646–1653 рр. Пізніше гору нарекли Флорівською. А неподалік над Подолом здіймається гора Щекавиця, названа в честь молодшого брата Щека. До слова, ця гора дістала ще одну назву — Олегової. Хоч за переказами князь Олег похований саме тут, головну гору Києва, на якій три століття височів замок, усе ж таки іменують Щекавицею. Єдиний

сестрі Либеді пощастило менше — річка, названа її ім'ям, нині закута в бетон. Зате поруч збудували красивий готель «Либідь».

Аналізуючи назви вулиць та історичних місць, відчуваєш, що тут не завжди витримана логіка: всі ми знаємо Аскольдову могилу — історичну місцевість, розташовану на схилах Дніпра між вулицею Івана Мазепи, Маріїнським парком і Дніпровським узвозом. У 882 році за наказом Олега тут було вбито Аскольда і Діра. Аскольда поховали на цих кручах, а Діра ніби в Старому Києві. Місце поховання не збереглося, тому всю гору почали називати Аскольдовою могилою.

Проте, слід відзначити, що на карті Києва з'являлися не лише княжі імена. Багато хто запам'ятовувався сучасникам своїми подвигами чи добрими ділами. Так, знамениту Байкову гору (за однією з версій) названо в честь славного героя війни 1812 р. генерала Байкова, який похований не на Байковому кладовищі. Він одержав землю на тодішній західній околиці міста й заснував там хутір, який одержав назву за його прізвиськом, а всю прилеглу до нього місцевість Байківщиною. Пізніше і влаштоване неподалік кладовище йменували Байковим.

Пам'ятником добротності є й назва селища Катеринівка, розташованого між Брест-Литовським шосе і Святошинським лісом. Засноване було як дачне селище, а назву дістало на честь Катерини, дружини київського генерал-губернатора Клейгельса. Вона на початку ХХ ст. очолювала благодійне товариство і зробила для киян чимало добрих справ.

Мабуть не всі знають, що Видубичі названі при Хрещенні Русі, коли язичники бігли за кинутим у Почайну дерев'яним Перуном і кричали: «Видибай (випливай), наш Боженку!» З Печерськом, ніби, все зрозуміло — назвали в честь Лаврських печер. Проте таким він був задовго до Лаври. Назви річок Клов, Почайна, Котур мовою індоаріїв значить «вода», «волога». Очевидно, в 7–5 тисячоліттях до н. е. в Києві вже було городище. А Труханів острів не пов'язаний з половецьким Тугарханом, дочка якого була дружиною київського князя. Був якийсь Трифон-землянин (землероб), «перетворений» у Трухана. А Батієву гору варто б називати не Батієвою, а Батієвою з наголосом на першому складі тому, що вона названа в пам'ять пращурів,

похованих у курган-горі. «Якщо бути зовсім точним, — говорить Лідія Антонівна, — то ця місцевість називалась Баутієві могили, і в часи Батия там був густий ліс. Військо хана могло рухатись тільки через Печерськ і Липки. Найзручніша переправа через Дніпро тоді знаходилась в районі Подолу. Навіть у XVI–XVII ст. ріка в цих місцях була настільки мілкою, що з Труханового острова на правий берег можна було переправитись вброд. Тому Батий міг наступати на Київ тільки через нинішні Старонаводницьку та Інститутську вулиці, і ніяк не через Батієву гору».

Подальше вивчення топонімічних легенд про Київ сприяє використанню цих відомостей при затвердженні рішень про те, як найменувати ту чи іншу вулицю, адже саме Лідія Антонівна є провідним спеціалістом у цій справі.

Проте після публікації Довідника пройшло майже двадцять років. За цей час з'явилися десятки нових вулиць, понад два десятки перейменовано. Вулиці — це не лише транспортні шляхи міста, це — перш за все, історія його суспільних систем, режимів, які Києву довелося пережити, і це знайшло своє відображення в назвах вулиць. Новий довідник «Вулиці Києва» зорієнтував би людей, як говорить Лідія Антонівна, не лише за значенням назв, але і в тому, як вони змінювались.

Нові вулиці, проспекти, бульвари, площі на щойно збудованих житлових масивах змінюють обличчя міста, зникають і переплановуються старі транспортні артерії, значній частині вулиць повернуто історичні назви, інші вкотре зазнали перейменувань. Тому, в майбутньому довіднику автор прагне подати вичерпну інформацію про місцезнаходження кожної вулиці, площі, провулку, бульвару Києва, залучивши нові документальні матеріали — з одного боку, а з другого — навести читача на власні роздуми, збудити позитивний неспокій як за сучасне, так і за майбутнє міста. За обсягом він має бути вдвоє більшим за свого попередника: до нього будуть внесені навіть вулиці, які зникли з карти міста.

У довідковому виданні «Київ. Короткий топонімічний довідник» (К.: Вид-во «Павлім», 2003) зібрано кілька сотень назв київських місцевостей, передовсім тих, де нині існує житлова

або промислова забудова і які становлять найбільший інтерес щодо походження своїх назв та історичної долі. Автори Довідника (Пономаренко Л., Різник О.) висвітлюють коло питань, пов'язаних з визначенням територіальних меж певної місцевості (район міста, перелік основних вулиць і площ, які пролягають по його території), походження назви, основні віхи історії, сучасний вигляд і перелік інших міських об'єктів, які втілили в собі назву цієї місцевості (вулиця Деміївська, Святошинська площа та ін.). Статті видання подані в алфавітному порядку, проте якщо місцевість змінювала свою назву або відома під кількома назвами, то найважливіші з них винесені у відповідні статті при допомозі відсилок. Коли ж якась важлива інформація про дану місцевість міститься в довідці про іншу місцевість, то її назва виділена курсивом.

У науково-популярному довіднику «Київ. Історія в географічних назвах. Площі, вулиці, провулки — короткі нариси», Київ, 2007р. (авт.: Пономаренко Л.А., Серенков Л.М.), пропонуються детальні пояснення, чому так чи інакше називаються столичні райони, житлові масиви, вулиці, площі, острови, озера, подана історія виникнення та перейменування їх історичних назв на карті міста з найдавніших часів до кінця ХХ століття.

Автори зазначають, що писемні документи про назви вулиць Києва вперше зафіксовані документально у середньовіччі. Літописці не записали жодного найменування вулиць, проте згадують окремі місцевості — Торговище Подільське, Бабин Торжок і ще кілька безіменних торжищ. Вулиці й площі після їх виникнення та забудови й перебудови отримували назви від місцевого населення. Найхарактернішими були такі, що походили від топографічних (природних) ознак місцевості — Гора, або Верхнє місто, а звідси вулиці: Нагірна, Підгірна, Угорська (у гори, а не від угорців-мадярів); Плоське, Плоський ліс, а згодом і вулиця Плоська. Важливою ознакою місцевості були церковні споруди, отже церква Миколи на Притиці дала своє ім'я Притисько-Микільській вулиці, Спаська — Спаській.

З літопису життя: то хто ж вона Лідія Антонівна Пономаренко?

Лідія Антонівна Пономаренко народилась 16 лютого 1922 року в робітничій сім'ї гірняка на руднику Артема, нині — це в межах міста Алчевська Луганської області.

Як згадує наша героїня, прадід її по материнській лінії Микита Іванович Величко був кріпаком, народився в 1850 році, прожив 82 роки, був людиною розумною, міцною, великої сили. Одного разу, коли він пас овець, на отару напав вовк і прадід задушив звіра руками. П'ятак міг зігнути, а це ще той п'ятак — дореволюційний... Багато працював, побудував розкішний будинок (за що при радянській владі був розкуркулений). А коли до прадіда прийшов його майбутній зять Афанасій Григорович Степанов свататись до його доньки, Микита Іванович став задавати йому задачі на рахування, щоб перевірити, чи розумний наречений. Зять виявився освіченим, до того десять років служив на Далекому Сході, пізніше — на заробітках. Всього в житті добивався сам, хоч і був сиротою, побудував двоповерховий будинок, створив сім'ю.

По батьківській лінії прадіда, який у молоді роки бурлакував на Волзі, звали Ананій Кушнір, проте це родове ім'я він змінив на прізвище дружини Олександри — Пономаренко (така була умова тестя). А сам тесть був, як свідчить прізвище, церковним служителем.

І нанизувались сюжети, і сплітались долі, як струмочки, творилась історія... І нагрянув рік сімнадцятий, вибухнула Лютнева революція. В ці буремні дні в маленькому містечку на Луганщині брали шлюб батьки Лідії Антонівни...

Батько, Антон Іларіонович Пономаренко, працював на шахтах, які належали бельгійському акціонерному товариству. Під час громадянської війни його заарештували німці, які окупували місто, але керівництво компанії добилось звільнення свого

працівника. До Червоної армії батька не взяли тому, що він був висококваліфікованим робітником. Антон Іларіонович був делегований на з'їзд гірників до Москви, на якому звучали ленінські слова, що вугілля — справжній хліб промисловості. В 1926 році за відбудову шахт А.І. Пономаренку було присвоєно звання Почесного шахтаря Донбасу. За сумлінну працю Антон Іларіонович був нагороджений двома орденами Леніна, був Лауреатом Державної премії.

Мати, Поліна Опанасівна Пономаренко, родом з селянської родини Степанових, закінчила два класи церковнопарафіяльної школи, мріяла про подальшу освіту. Впродовж 1920–1930 років працювала медичною сестрою, а пізніше — домогосподаркою. Вихованню дітей — Лідії та її брату Ігорю — в родині приділялася належна увага.

З дитячих років у Лідії Антонівни була відчутна жага до знань, до навчання. В п'ять років, коли мама була у відрядженні, втекла з дому до школи. Це сталося зимою, школа була далеко... В пам'яті залишилось, як їй дозволили зайти до класу, посадили за першу парту, а на дошці крейдою було написано « $20+30=...$ ». «Офіційно» до школи пішла з шести років. Але ще до школи, після довгих наполегливих прохань доньки батьки запросили вчительку, яка навчила читати, писати, рахувати...

З 1929 по 1939 рік Лідія Антонівна навчалася в середній школі ім. Горького в м. Краснодоні Луганської області. Мудро підтримував і розвивав бажання вчитися в кожному учневі вчитель початкових класів Юхим Іванович. Лишились у спогадах талановитий математик Панченко Сергій Іванович та його дружина Єлизавета Петрівна — вчитель літератури, організатор театрального гуртка, де ставилися п'єси за шкільною програмою... Знайомство з молодогвардійцями, з якими навчалася у школі: Уляною Громовою, Олександрою Дубровіною, Віктором Третьякевичем, залишило глибокі враження. До речі, справжнім організатором «Молодої гвардії», вважає Л.А. Пономаренко, був саме Віктор Третьякевич, який був для молоді авторитетом. Олег Кошовий приїхав до Краснодону напередодні війни, і в місті його мало хто знав. А Третьякевич, з яким навчався молодший брат Лідії Ігор Пономаренко (загинув у 1945 р. неза-

довго до Дня Перемоги), наприклад, добився того, щоб у його однокласників крім уроків фізкультури і військової підготовки були спеціальні заняття зі стрільби. «Думаю, — говорить Лідія Антонівна, — що Кошового організатором «Молодої гвардії» зробили комсомольські і партійні керівники уже після війни».

З четвертого класу Лідія почала вести щоденник. І це бажання до літописання збереглося у неї донині (мріяла стати письменником). В її записах, спочатку дитячих, а потім — дорослих, живуть і працюють час, події, люди, долі. Мабуть, уже тоді в ній зароджувався талант історика, дослідника, людини, яка за калейдоскопом подій відчуває зв'язок епох.

Отже, відшуміли шкільні роки, попереду була Москва, вступ до інституту, мрії про велике й щасливе життя. Але були й тяжкі сорокові... Над містечком кружляють німецькі літаки і вишукують жертви. Всі знали — німецькі льотчики розстрілювали з повітря кожну людину... Яюсь Лідія бігла полем до батька (його залишили підривати шахти, а сім'я готувалась до евакуації), а назустріч — підвода з бійцями. Сухі слова молодого командира, пригніченого відчаєм і безсиллям: «Від'їжджайте терміново!» — глибоко запали в душу. Лідія Антонівна Пономаренко була відважною дівчиною, але той страх запам'ятався на все життя.

З 1939 по 1946 рік навчалась у Московському інституті інженерів геодезії, аерофотозйомки і картографії, де набула фаху інженера аерофотогеодезиста. В 1941р. з батьками евакуювалась до міста Ткварчелі Абхазької РСР, де працювала колектором геологорозвідувальної партії. В серпні 1942 р. переїхала з батьками до Кузбасу, де впродовж одного року навчалась на геологорозвідувальному відділенні Томського індустріального інституту.

В листопаді 1943 р. Лідія Антонівна повернулась до Москви продовжувати навчання в Інституті інженерів геодезії, аерофотозйомки і картографії, чекати листів із фронту від брата і друзів, вірити в нашу перемогу. Після закінчення (1946 р.) інституту в зв'язку з сімейними обставинами (заміжжя, народження та часті хвороби дитини) деякий час не працювала. В листопаді 1950 р. влаштувалася дільничним маркшейдером до

шахти № 7 в м. Новошахтинську Ростовської області. В квітні 1951 р. вступила до лав КПРС. Всі роки була агітатором на шахті, керувала гуртками по вивченню біографії Леніна, історії КПРС, філософії.

У вересні 1953 р. була переведена на посаду викладача до Кадіївського гірничого технікуму, працювала завідувачем кабінету геодезії, геології та маркшейдерської справи.

Київський період життя і діяльності Лідії Антонівни розпочинається з 1959 року: у вересні була призначена на посаду інженера науково-дослідного сектору Київського державного університету, працювала молодшим науковим співробітником лабораторії аерометодів. Слід відзначити, що в цей період вона за сумісництвом була викладачем топографії та асистентом з аерометодів. Проте побутові проблеми (відсутність житла) змусили Л.А. Пономаренко в 1960 р. перейти на іншу роботу до інституту Діпроцивільпромбуд. В зв'язку з реорганізацією геодезичного відділу інституту в жовтні 1961 р. була переведена в Проектне бюро спеціалізованого монтажного управління № 3 Проектно-монтажного тресту № 5.

З листопада 1963 р. працювала на посаді інженера технічного відділу Комітету Держгіртехнагляду Ради Міністрів УРСР. Впродовж року — 1966–1967 Л.А. Пономаренко очолювала топографічну партію Укрдіпроторгу; в червні–вересні цього ж року працювала інженером-геодезистом Укрдіпромиськпромгаз. З вересня 1967 по січень 1970 р. стає науковим співробітником Інституту науково-технічної інформації; 1970–1982 рр. працює на посаді старшого інженера-картографа Інституту історії НАН України.

З 1967 року почала активно друкуватись у науково-популярних, фахових та періодичних виданнях, в яких історія України виступає провідною темою. На наш погляд, рукопис кандидатської дисертації «Плани та описи Києва середини XVII–XIX ст.» заслуговує офіційного визнання, враховуючи історичну доцільність та цінність зібраних матеріалів. Багато з них оприлюднено через публікації, які нараховують близько 350 науково-популярних та наукових праць.

Лідія Антонівна брала активну участь у міжнародних, все-союзних та республіканських наукових конференціях: V Всесоюзній конференції: Применение картографического метода в научных исследованиях и на практике (Тбілісі, 1973 г.) за темою: «Использование дореволюционных картографических материалов в современных исследованиях»; V Подільській історико-краєзнавчій конференції (Камянець-Подільський, 1979 р.) — «Значення картографічних матеріалів для вивчення історії Поділля»; II Всесоюзній конференції з історичної географії Росії (Москва, 1980 р.) — «Описание Российской империи в фондах хранилищ Киева (вторая половина XVIII — первая половина XIX ст.)»; Республіканській історичній науковій конференції (Київ, 1980р.) — «Київ в картографічних джерелах XVII–XVIII ст.»; V історико-краєзнавчій конференції (Камянець-Подільський, 1980 р.) — «Значення картографічних матеріалів для вивчення історії Поділля» та багатьох інших.

З працями Л.А. Пономаренко можна ознайомитись при перегляді наукових збірників, таких як : «Плани м. Києва кінця XVII — початку XIX ст.» в Українському історико-географічному збірнику (Київ, 1971 р.); «Метрологічні відомості в дорадянських джерелах межування», «До питання про реконструкцію Верхнього міста і Подолу за планом Києва 1695 року» (Зб. Історичні дослідження. Вітчизняна історія. Київ, 1981 р.); «Географические, топографические и другие официальные описания г. Киева второй половины XVIII — начала XIX в.» (Сб. Киев в фондах Центральной научной библиотеки АН УССР. Киев, 1984 г.); «До характеристики картографічних джерел. Хронологічна таблиця адміністративного підпорядкування Київського Полісся» (Зб. Київське Полісся (етнолінгвістичні дослідження). Київ, 1989р.) та багатьох інших.

Гортаючи сторінки журналів «Україна», «Український історичний журнал», «Геодезия и картография», «Поділ і ми», «Янус. Нерухомість», «Посвіт», «Вісник геодезії та картографії», «Бібліотечний вісник», «Вісник українського товариства охорони пам'яток історії та культури», «Київська старовина», «Архіви України» та інші, неодмінно зустрінешся зі статтями Лідії Антонівни про історичне минуле України, Києва, його вулиць, парків, скверів, музеїв...

Лідія Антонівна — позаштатний автор газети «Хрещатик». Саме тут нею опубліковано кілька десятків статей про різні історичні місця, вулиці, провулки, про забудову нових мікрорайонів. Перечитуючи сторінки цієї газети, одержуємо цінну інформацію про вулиці Паньківську, Стрілецьку, Тарасівську, Микільсько-Ботанічну, Афанасівську; про палаци Жовтневий, Багрянів та інші визначні місця столиці України.

Газети «Вечірній Київ», «Вечерний Минск», «Вечерний Ростов», «Киевские ведомости», «Комсомольская правда», «Советская молодёжь» та інші постійно публікують цікавий матеріал, підготовлений Л.А. Пономаренко, з історичних досліджень України, Білорусії, Росії окремих територій нині незалежних держав: «Описание и карта Херсонской губернии XIX ст.» (Херсон, 1975 р.), «Карта Минской губернии начала прошлого века» (Мінськ, 1976 р.), «О крепости Димитрия Ростовского» (Ростов на Дону, 1979 р.) та інші.

З 1992 року особливо плідно Л.А. Пономаренко працювала в Центрі пам'ятокознавства НАН України і Товариства охорони пам'яток історії і культури: тривалий період очолювала Київську секцію пам'яток науки і техніки. Залучалася вона й до діяльності Музею гетьманства, видавництва «Плеяди» тощо. Знання іноземних мов: польської, болгарської, англійської, сприяло її науковим пошукам.

Лідія Антонівна зустрічає свій ювілей бадьорою і життєрадісною. Не здобула ні звань, ні ступенів. Та найбільша для неї нагорода — визнання в науці, в галузі краєзнавства, киевознавства. Її непересічний дар — невтомно працювати для України, її народу, нести правду про минувшину, її діячів. У цьому Л.А. Пономаренко вбачає сенс життя. Вона висуває цікаві, реалістичні пропозиції, що відповідають духові незалежної України, закликає вивчати соціальні фактори екології, новітні засоби поширення історичних знань, більше залучати молодь до оволодіння історичним минулим.

Зібраний за довгі роки наукової творчої праці фактичний матеріал є вагомим внеском до історичної скарбниці України. Власна картотека джерел і фахової літератури, картотека особистих публікацій, картотека картографічних матеріалів, бага-

тюща особиста бібліотека є потужним інформаційним ресурсом для науковців усіх поколінь. Великим попитом у читачів користуються праці Лідії Антонівни, які зберігаються у фондах Національної історичної бібліотеки України.

В зв'язку з 90-річчям від дня народження упорядники цього біобібліографічного покажчика — співробітники Національної історичної бібліотеки: Вовк Лідія Петрівна — кандидат історичних наук, головний бібліограф, Єфіменко Галина Володимирівна — завідувач відділу довідково- бібліографічної та інформаційної роботи, Новицька Алла Іванівна — завідувач сектором інформаційної роботи — вносять свій скромний вклад у вшанування відомого історика, киевознавця, геодезиста, топоніміста Пономаренко Лідії Антонівни.

Плідна праця Лідії Антонівни Пономаренко, глибина її знань, високе почуття відповідальності за доручену справу, принциповість у наукових дослідженнях є прикладом патріотичного служіння Україні та заслугоує на щире повагу і вдячність.

Хронологічний покажчик праць Л.А. Пономаренко

1967–1969

1. *Пономаренко Л.А.* Підземні укріплення / Л. Пономаренко // Вечір. Київ. — 1967. — 28 жовт.
2. *Пономаренко Л.А.* Їх іменами названі вулиці Печерського району м. Києва / Пономаренко Л.А., Скаковський Й.М. — К.: Т-во «Знання», 1968. — 44 с. — (Матеріали на допомогу лектору).
3. Анализ проектных и фактических технико-экономических показателей работы предприятий железорудной промышленности Украинской ССР / А.Г. Шостак, Д.Н. Товстановский, Л.А. Пономаренко и др. — К.: УкрНИИНТИ, 1968. — 84с.
4. *Пономаренко Л.А.* Там, де перехувалися підпільники / Л. Пономаренко // Вечір. Київ. — 1968. — 29 листоп.
5. *Сагач Г.* Їх іменами названо вулиці / Г. Сагач // Вечір. Київ. — 1968. — 20 берез. — (Про лекцію Л.А. Пономаренко «Їх іменами названо вулиці»).
6. Анализ проектных и фактических технико-экономических показателей работы угольной промышленности Украинской ССР и за рубежом / А. Шостак, Ф.Т. Гапоненко, Д.А. Слюсарева, Л.А. Пономаренко. — К.: УкрНИИНТИ, 1969. — 75 с.
7. *Пономаренко Л.* Сторінка з історії назв київських вулиць / Л. Пономаренко // Архіви України. — 1969. — № 5. — С. 39–43.

8. *Шостак А.Г.* Проблема водоснабження в Українській ССР: (техніко-економіч. інформація) / А.Г. Шостак, Л.А. Пономаренко. — К.: УкрНИИНТИ, 1969. — 59 с.

1970

9. Организация научных исследований в угольной промышленности Украинской ССР и за рубежом / А.Г. Шостак, Ф.Т. Гапоненко, Л.А. Пономаренко и др. — К.: УкрНИИНТИ, 1970. — 62 с.
10. *Пономаренко Л.А.* Бабин Торжок / Л. Пономаренко, Й. Скаковський // Вечір. Київ. — 1970. — 11 лип. — (3 історії міста).
11. *Пономаренко Л.* Сторіччя вулиці Репіна / Л. Пономаренко // Вечір. Київ. — 1970. — 8 серп.
12. *Пономаренко Л.А.* Ім'ям його названо вулицю: (про М.В. Рєута) / Л. Пономаренко, С. Юрченко // Вечір. Київ. — 1970. — 25 листоп.

1971

13. *Пономаренко Л.А.* Плани Києва кінця XVIII — початку XIX ст. / Л.А. Пономаренко // Укр. історико-географ. зб. — Вип. 1. — К., 1971. — С. 237–241.
14. *Пономаренко Л.А.* Межові міри / Л.А. Пономаренко // Укр. іст. журн. — 1971. — № 12. — С. 57–59.
15. *Пономаренко Л.А.* Ім'я улицы вашого города / Л. Пономаренко // Кадиев. рабочий. — 1971. — 1 июня.
16. *Пономаренко Л.А.* Курячий брід, Добрий шлях на карті Києва / Л.А. Пономаренко // Мол. гвардія. — 1971. — 6 серп.

17. *Пономаренко Л.А.* История развития геодезических работ в Киеве / Л.А. Пономаренко // XXVI науч. конф. аспирантов и студ. Моск. ин-та инженеров геодезии, аэрофотосъемки и картографии. — М., 1971. — С. 10–12.

1972

18. *Пономаренко Л.А.* Лекции — для будущих горняков / Пономаренко Л. // Кадиев. рабочий. — 1972. — 24 янв.
19. *Пономаренко Л.А.* Політико-адміністративний устрій України у XVIIIст. / Л. Пономаренко // Історія Української РСР. — Т. 2. — К., 1979. — С. 432.
20. *Пономаренко Л.А.* Картографо-геодезичні матеріали архівів міста Києва (XVI–XIX ст.) / Л. Пономаренко // Архіви України. — 1972. — № 4. — С. 63–67.
21. *Пономаренко Л.А.* Плани міста Києва XVII–XIX ст. як історичне джерело / Л. Пономаренко // Київ. старовина: щоріч. — К., 1972. — С. 62–69.
22. *Пономаренко Л.А.* В честь дружбы и братства: (любимой и знай родной свой город) / Л. Пономаренко // Кадиев. рабочий. — 1972. — 1 нояб.

1973

23. *Пономаренко Л.А.* Использование дореволюционных картографических материалов в современных исследованиях / Л.А. Пономаренко // V-я Всесоюз. конф. по тематич. картографии «Применение картографического метода в научных исследованиях и на практике»: тез. докл. — Тбилиси, 1973. — С.114–115.
24. *Пономаренко Л.А.* Имени вождя / Л. Пономаренко // Кадиев. рабочий. — 1973. — 22 апр.

25. *Пономаренко Л.А.* Картографо-геодезичні матеріали архівів м. Києва (XVI–XIX ст.) / Л. Пономаренко // Архіви України. — 1972. — № 4 (114). — С. 63–67.
26. *Пономаренко Л.А.* Плани міста Києва XVI–XIX ст. як історичне джерело / Л. Пономаренко // Київ. старовина. — 1972. — № 4. — С. 62–69.
27. *Пономаренко Л.А.* Історія Ленінського та Шевченківського району у топонімах / Пономаренко Л.А. // Наук.-теорет. конф. з питань вивчення пам'яток культури Ленін. та Шевченків. р-нів м. Києва, присвяч. 50-річчю утворення Союзу РСР: прогр. конф. — К., 1972. — С. 2.
28. *Пономаренко Л.А.* Откуда «Зайчик» пошел? / Л. Пономаренко // Кадиев. рабочий. — 1973. — 7 июля.
29. *Пономаренко Л.А.* Стара і сучасна Солом'янка: з історії нашого району / Л. Пономаренко // Трибуна січнівця. — 1973. — 31 лип.
30. *Пономаренко Л.А.* Топонимия пластов / Л. Пономаренко // Ворошиловград. правда. — 1973. — 5 авг.
31. *Пономаренко Л.А.* Парк Слави / Л. Пономаренко // Трибуна січнівця. — 1973. — 19 листоп.

1974

32. *Пономаренко Л.А.* Імені вождя / Л. Пономаренко // Трибуна січнівця. — 1974. — 23 січ.
33. *Пономаренко Л.А.* Використання картографо-геодезичної документації для вивчення історії техніки / Л.А. Пономаренко // Нариси з історії природознавства і техніки. — Вип. 19. — К., 1974. — С. 108–112.

34. *Пономаренко Л.А.* Ім'я Леніна на карті нашого міста / Пономаренко Л., Яковенко А. // Робітн. слово. — 1974. — 23 січ. — С. 2.
35. *Пономаренко Л.А.* Площа героїв «Арсеналу» / Л. Пономаренко // Арсеналець. — 1974. — 28 січ. — С. 2.
36. *Пономаренко Л.А.* Перлина Києва: минуле і сучасне: [Печерського р-ну] / Л. Пономаренко // Арсеналець. — 1974. — 4 лют. — С. 3.
37. *Пономаренко Л.А.* Іменем арсенальця: [Прокіп Степанович Аїстов] / Л. Пономаренко, А. Яковенко // Мол. гвардія. — 1974. — 5 квіт. — С. 4.
38. *Красовський І.* З історії Подолу / І. Красовський, Л. Пономаренко, Т. Шомека // Водник. — 1974. — 12 квіт. — С. 4.
39. *Пономаренко Л.А.* Перша вулиця / Л. Пономаренко, А. Яковенко // Вечір. Київ. — 1974. — 22 квіт. — С. 2.
40. *Пономаренко Л.А.* Вулиця Петра Алексєєва: їх іменами названо / Л. Пономаренко, Й. Скаковський // Водник. — 1974. — 11 трав. — С. 4.
41. *Пономаренко Л.А.* І назвали вулицю Мирною: (з історії забудови Подолу) / Л.А. Пономаренко // Водник. — 1974. — 21 трав. — С. 4.
42. *Пономаренко Л.А.* Любов народна: [до ювілею О.С. Пушкіна] / Л. Пономаренко, Л. Чекаленко // Трибуна січнівця. — 1974. — 10 черв.
43. *Пономаренко Л.А.* Про походження географічних назв / Л. Пономаренко // Арсеналець. — 1974. — 5 серп. — С. 4.
44. *Пономаренко Л.А.* Брест-Литовський проспект / Л. Пономаренко // Мол. гвардія. — 1974. — 21 серп. — С. 4.

45. *Яковенко А.* Полум'яна більшовичка: (до 95-річчя з дня народження Євгенії Бош) / А. Яковенко, Л. Пономаренко // Робітн. слово. — 1974. — 23 серп. — С. 2.
46. *Яковенко А.* Полум'яна більшовичка: [про вулицю ім. Євгенії Бош та про неї] / А. Яковенко, Л. Пономаренко // Мол. гвардія. — 1974. — 30 серп.
47. *Пономаренко Л.А.* Брест-Литовський проспект / Л. Пономаренко // Трибуна. — 1974. — 3 верес. — С. 2.
48. *Пономаренко Л.А.* Вулиця Мостова: з історії географ. назв / Л. Пономаренко // Ленін. зоря (м. Лубни). — 1974. — 19 жовт. — С. 4.
49. *Пономаренко Л.А.* Зелене намисто Києва / Л. Пономаренко // Водник. — 1974. — 15 листоп. — С. 4.
50. *Пономаренко Л.А.* Подільське Торговище: гортаючи сторінки історії / Л. Пономаренко // Водник. — 1974. — 19 листоп. — С. 4.
51. *Пономаренко Л.А.* З архіву рідної землі: (про географ. назви: Дарниця, Русанівка, Паньківщина, відомості про яких можна одержати в архівах міста) // Трибуна січнівця. — 1974. — 23 груд. — С. 2.
52. *Пономаренко Л.А.* Незабутньому вождю світової революції / Л. Пономаренко // Зоря комунізму. — 1974. — 19 січ. — (м. Яготин).

1975

53. *Пономаренко Л.А.* Загадки топонімів / Л. Пономаренко // Арсеналець. — 1975. — 23 січ.
54. *Пономаренко Л.А.* Вулиця Петра Алексєєва / Л. Пономаренко // Мол. гвардія. — 1975. — 20 лип. — С. 4.

55. *Пономаренко Л.А.* У старой карты: (г. Владимир, РСФСР) / Л. Пономаренко // Комсомол. искра. — 1975. — 5 нояб.
56. *Пономаренко Л.А.* Из истории Тулы: в начале прошлого века / Л. Пономаренко // Мол. коммунар (Тула). — 1975. — 27 нояб.
57. *Пономаренко Л.А.* Лубни кінця XVIII століття / Л. Пономаренко // Ленін. зоря (Лубни, Полтав. обл.). — 1975. — 29 листоп. — С. 4.
58. *Пономаренко Л.А.* Сочинение иркутского землемера: (о топограф. описании Иркут. губернии в фондах рукопис. отд. ЦНБ АН УССР) / Л. Пономаренко // Совет. молодежь (Иркутск). — 1975. — 26 июля.
59. *Пономаренко Л.А.* Их имена носят улицы / Л. Пономаренко // Кадиев. рабочий. — 1975. — 31 июля.
60. *Пономаренко Л.А.* Описание и карта Тобольской губернии / Л. Пономаренко // Совет. Сибирь. — 1975. — 18 нояб. — (Рукопис опису Тобол. губернії зберігається в Києві. Ін-т рукописів ЦНБ ім. Вернадського НАН України).
61. *Пономаренко Л.А.* И о протчих обстоятельствах...: [сведения из описания Владимир. наместничества, 1790 г., которые найдены автором в Институте рукописей ЦНБ АН УССР] / Л. Пономаренко // Комсомол. искра (Владимир). — 1975. — 3 окт.
62. *Пономаренко Л.А.* Описание и карта Херсонской губернии XIX столетия / Л. Пономаренко // Наддніпрян. правда (Херсон). — 1975. — 11 жовт.
63. *Пономаренко Л.А.* Знай историю родного края / Л. Пономаренко // Новая жизнь (Острожск, Воронеж. обл.). — 1975. — 18 окт. — С. 4. — (Сведения об Острожске конца 17–18 ст. по сведениям Централ. гос. ист. архива Украины).

64. *Пономаренко Л.А.* Находка в Києве: (рукописи А.И. Ригельмана — первого коменданта крепости Ростов-на-Дону / Л. Пономаренко; Ин-т рукописей ЦНБ им. В.И. Вернадского) // Вечер. Ростов. — 1975. — 17окт. — («Ведомость и географ. описание крепости святого Димитрия Ростовского с принадлежащими и прикосновенными к ней местами. Сочинен. по «Указу Правительствующего Сената 1768 года»).
65. *Пономаренко Л.А.* Сторінки історії Лубенщини / Пономаренко Л.А. // Ленін. зоря (м. Лубни Полтав. обл.). — Ленін. зоря. — 1975. — 30 квіт. — С. 3.
66. *Пономаренко Л.А.* Вулиця імені Михайла Реута / Л. Пономаренко // Мол. гвардія. — 1975. — 18 лют. — С. 2.
67. *Пономаренко Л.А.* Совершенно секретно: [о М. Реуте] / Л. Пономаренко // Крым. комсомолец. — 1975. — 21июня.

1976

68. *Пономаренко Л.А.* Старые улицы... / Л. Пономаренко // Авангард (г. Углич Ярослав. обл.). — 1976. — 7 янв. — С. 4.
69. *Пономаренко Л.А.* Ім'я вулиці / Л. Пономаренко // Ленін. зоря (м. Лубни Полтав. обл.). — 1976. — 31 січ.
70. *Пономаренко Л.А.* Карби пам'яті / Л. Пономаренко // Мол. гвардія. — 1976. — 6 лют. — С. 3.
71. *Пономаренко Л.А.* Ценная рукопись из истории Вольска / Л. Пономаренко // Цемент (г. Вольск Саратов. обл.). — 1976. — 18 февр. — С. 4.
72. *Пономаренко Л.А.* Опис Остра і повіту: (з історії рідного краю) / Л. Пономаренко // Ленін. шлях (м. Козелець Київ. обл.). — 1976. — 23 берез.

73. *Пономаренко Л.А.* Странички истории Смоленска / Л. Пономаренко // Рабоч. путь (г. Смоленск). — 1976. — 23 марта.
74. *Пономаренко Л.А.* Вулиця Кірова (м. Київ) / Л. Пономаренко // Мол. гвардія. — 1976. — 27берез. — С. 4.
75. *Пономаренко Л.А.* Город на реке Городенке / Л. Пономаренко // Заветы Ильича (г. Волоколамск Москов. обл.). — 1976. — 17 апр.
76. *Пономаренко Л.А.* Імені вождя / Л. Пономаренко // Трибуна січнівця. — 1976. — 24 трав. — (Чи знаєте Ви місто?).
77. *Пономаренко Л.А.* Откуда у города имя? / Л. Пономаренко // Рабоч. путь (г. Смоленск). — 1976. — 13 июня.
78. *Пономаренко Л.А.* Де був замок Либеді? / Л. Пономаренко // Трибуна січнівця. — 1976. — 28 черв.
79. *Пономаренко Л.А.* Еще один документ / Л. Пономаренко // Ставроп. правда. — 1976. — 18 авг.
80. *Пономаренко Л.А.* Карта Минской губернии начала прошлого века / Л. Пономаренко // Вечер. Минск. — 1976. — 12 жовт.
81. *Пономаренко Л.А.* Построен город сей... / Л. Пономаренко // Красное знамя (г. Обоянь Курской обл.). — 1976. — 11 нояб.
82. *Пономаренко Л.А.* Сто семьдесят лет тому назад... / Л. Пономаренко // Ленин. смена (Нижний Новгород). — 1976. — 26 дек.

1977

83. *Миронец Н.А.* Их именами названы улицы Киева: метод. разработ. к лекции / Миронец Н.А., Пономаренко Л.А. — К.: О-во «Знание», 1977. — 31 с. — (В помощь лектору).

84. *Пономаренко Л.А.* З історії рідного краю / Л. Пономаренко // Молодогвардієць (м. Ворошиловград). — 1977. — 2 лип. — С. 4.
85. *Пономаренко Л.А.* Слобода Землянки / Л. Пономаренко // Makeev. робочий. — 1977. — 19 авг. — С. 2.
86. *Пономаренко Л.А.* Переяслав кінця XVIII століття / Л. Пономаренко // Комуніст. праця (Переяслав-Хмельницький). — 1977. — 13 листоп.
87. *Паномаренко Л.А.* План Полацка / Л. Панамаренка // Сцяг камунізму (г. Полоцк). — 1977. — 17 верас. — С. 4.
88. *Пономаренко Л.А.* Рукопись Леонтия Лебедского / Л. Пономаренко // Знамя коммунизма (г. Маркс Саратов. обл.). — 1977. — 1 окт. — С. 4.
89. *Пономаренко Л.А.* Могилев в начале прошлого века / Л. Пономаренко // Могилев. правда (г. Могилев). — 1977. — 8 окт.
90. *Панамаренка Л.А.* Сведка мінулога: (Могилев в начале прошлого века) // Могилев. правда. — 1977. — 18 окт.

1978

91. *Пономаренко Л.А.* Київ, рідний усім / Л. Пономаренко // Україна. — 1978. — № 23 (червень). — С. 11–12.
92. *Пономаренко Л.А.* Люби, вивчай свій рідний край / Л. Пономаренко // Шлях Ілліча (м. Васильків). — 1978. — 6 січ. — С. 4. — (Рукописні пам'ятки розповідають).
93. *Пономаренко Л.А.* Сторінки історії: Гадяч у 1765 році / Л. Пономаренко // Будівник комунізму (м. Гадяч). — 1978. — 28 січ.

94. *Пономаренко Л.А.* Подільське Торговище / Л. Пономаренко // Гумовик (м. Київ). — 1978. — 5 черв.; 26 черв.
95. *Пономаренко Л.А.* Назви давні і сучасні (м. Київ) / Л. Пономаренко // Мол. гвардія. — 1978. — 9 верес. — С. 4.
96. *Пономаренко Л.А.* Бесарабська площа / Л. Пономаренко // Гумовик (м. Київ). — 1978. — 11 груд. — С. 3.
97. *Пономаренко Л.А.* О чем поведало описание землемера / Л. Пономаренко // Коммунист (г. Саратов). — 1978. — 21 сент.
98. *Пономаренко Л.А.* «Добрий шлях» у далеку подорож / Л. Пономаренко // Мол. гвардія. — 1980. — 26 жовт.
99. *Пономаренко Л.А.* До тисячоліття Лубен: розповідають старі рукописи // Ленін. зоря. — 1979. — 17 берез.
100. *Пономаренко Л.А.* Значення картографічних матеріалів для вивчення історії Поділля: прогр. V-ї Поділ. історико-краєзнав. конф., 26–28 верес. 1979р. — Кам'янець-Подільський, 1979. — С. 12.
101. *Пономаренко Л.А.* Стрілецька слобідка / Л. Пономаренко // Трибуна січнівця. — 1979. — 26 лют. — С. 2.
102. *Пономаренко Л.А.* О крепости Дмитрия Ростовского: колонка репортера / Л. Пономаренко // Вечер. Ростов. — 1979. — 11 сент. — С. 3.
103. *Пономаренко Л.А.* Про що розповідає літопис // Трибуна січнівця. — 1979. — 15 жовт.
104. *Пономаренко Л.А.* 1500 років Києву / Л. Пономаренко // Трибуна січнівця (м. Київ). — 1979. — 15 жовт. — С. 2.
105. *Пономаренко Л.А.* Центральна площа: (сторінки історії) / Лідія Пономаренко // Вечір. Київ. — 1979. — 14 листоп. — С. 3.

106. *Пономаренко Л.А.* Площа героїв «Арсеналу» / Л.А. Пономаренко // Мол. гвардія. — 1980. — 26 жовт.
107. *Пономаренко Л.А.* Київ у картографічних джерелах XVIII ст.: прогр. республікан. наук.-метод. конф. з істор. краєзнавства / Л.А. Пономаренко; АН УРСР, Ін-т історії; М-во освіти УРСР, Полтав. пед. ін-т ім. В.Г. Короленка. — Полтава, 1980. — С. 10.
108. *Красовский И.С.* Рукописный план Киева 1695 года / И.С. Красовский, Л.А. Пономаренко // Геодезия и картография. — 1980. — № 5. — С. 56–58.
109. *Пономаренко Л.А.* Описания Российской империи в фондах хранилищ Киева: (2-я половина XVIII — 1-я половина XIX вв.) / Пономаренко Л.А.; Ин-т истории СССР; Моск. филиал географ. о-ва СССР // Основные проблемы историч. географии на соврем. этапе: тез. докл. и сообщ. — 2-я Всесоюз. конф. по историч. географии России — М., 1980. — С. 39–40.
110. *Пономаренко Л.А.* Київ в картографічних джерелах XVII–XVIII ст. / Л.А. Пономаренко; Ін-т історії АН УРСР; Полтав. пед. ін-т ім. В.Г. Короленка // Респ. наук. конф. з істор. краєзнавства: тези доп. — К., 1980. — С. 144–146.
111. *Маркова О.Є.* Значення картографічних матеріалів для вивчення історії Поділля / О.Є. Маркова, Л.А. Пономаренко // Тези доп. V-ї Поділ. історико-краєзнав. конф. — Кам'янець-Подільський, 1980. — С. 86–87.
112. *Пономаренко Л.А.* Хрещатик / Л. Пономаренко // Вечір. Київ. — 1980. — 19 черв. — С. 2.
113. *Пономаренко Л.А.* Шлях від Хрещатого яру // Мол. гвардія. — 1980. — 2 серп.

114. *Пономаренко Л.А.* Бусове поле: овіяно легендами / Л. Пономаренко // Вечір. Київ. — 1980. — 31 лип.
115. *Пономаренко Л.А.* Площа Героїв «Арсеналу» / Л. Пономаренко // Вечір. Київ. — 1980. — 21 серп. — С. 2.

1981

116. *Красовський І.С.* До питання про реконструкцію Верхнього міста і Подолу за планом Києва 1695р. / Красовський І.С., Пономаренко Л.А. // Істор. дослідж.: вітчизн. історія. — Вип. 7. — К., 1981. — С. 93–96.
117. *Пономаренко Л.А.* Метрологічні відомості в дорадянських джерелах межування / Пономаренко Л.А. // Істор. дослідж.: вітчизн. історія. — Вип. 7. — К., 1981. — С. 97–100.
118. *Пономаренко Л.А.* Реута Михайла вулиця / Л. Пономаренко // Київ: енциклопед. довід. — К., 1981. — С. 521.
119. *Пономаренко Л.А.* Вулиця Січневого повстання / Л. Пономаренко // Вечір. Київ. — 1981. — 3 берез.
120. *Пономаренко Л.А.* У бронзі і камені / Л. Пономаренко // Робітн. газета. — 1981. — 13 берез. — С. 4.
121. *Пономаренко Л.А.* Стежками минулого: де був Бабин Торжок / Л. Пономаренко // Вечір. Київ. — 1981. — 21 трав. — С. 3.
122. *Пономаренко Л.А.* Назви на карті столиці / Л. Пономаренко // Молодь України. — 1981. — 22 квіт. — С. 4.
123. *Пономаренко Л.А.* Назви на карті столиці / Л. Пономаренко // Наше слово (Варшава). — 1981. — 28 черв. — (передрук. з газети «Молодь України». — 1981. — 22 квіт. — С. 4).

124. *Пономаренко Л.А.* Півстоліття тому: (про план м. Лубни, складений у 1931 р.) / Л. Пономаренко // *Ленін. зоря* (м. Лубни). — 1981. — 3 черв.
125. *Пономаренко Л.А.* Києву — 1500: як виник провулок / Л. Пономаренко // *Мол. гвардія*. — 1981. — 10 лип. — С. 4.
126. *Пономаренко Л.А.* Стрілецька Слобідка / Л. Пономаренко // *Робітн. газета*. — 1981. — 30 лип. — С. 4.
127. *Коваленко Н.* Красная площадь в Києве / Н. Коваленко, Л. Пономаренко // *Правда України*. — 1981. — 1 авг. / Л.А.
128. *Пономаренко Л.А.* Подих століть Пономаренко // *Наше слово* (Варшава). — 1981. — 27 верес. — (Передрук. з газ. «Робітничка газ.». — 1981. — 28 лип.).
129. *Пономаренко Л.А.* Розповідь кресленника / Л. Пономаренко // *Зоря* (м. Лохвиця). — 1981. — 18 серп.
130. *Пономаренко Л.А.* Як виник провулок / Л.А. Пономаренко // *Мол. гвардія*. — 1981. — 10 лип.
131. *Пономаренко Л.А.* О чем поведал землемер / Л. Пономаренко // *Вперед* (г. Козельск Курської обл.). — 1981. — 22 авг. — С. 4.
132. *Пономаренко Л.А.* Здесь чувствуешь дыхание столетий... / Л. Пономаренко // *Рабочая газета*. — 1981. — 29 авг. — С. 4.
133. *Пономаренко Л.А.* В начале века / Л. Пономаренко // *За коммунизм* (г. Суджа Курської обл.). — 1981. — 3 сент. — С. 4.
134. *Пономаренко Л.А.* Тим по описанию землемеров / Л. Пономаренко // *Слово хлебороба* (г. Тим Курської обл.). — 1981. — 22 сент.

135. *Пономаренко Л.А.* О чем рассказывает старинная рукопись: (в блокнот краеведа) / Л. Пономаренко // Арзамас. правда (г. Арзамас Горьковской обл.). — 1981. — 17 окт.
136. *Пономаренко Л.А.* Про що мовчить Пучай-ріка: край наш — Київщина / Л. Пономаренко // Мол. гвардія. — 1981. — 27 листоп. — С. 4.
137. *Пономаренко Л.А.* Замок Либеді: край наш Київщина / Л. Пономаренко // Мол. гвардія. — 1981. — 4груд. — С. 4.

1982

138. *Пономаренко Л.А.* До тисячоліття Лубен: оглядаючи кресленик / Л. Пономаренко // Ленін. зоря (м. Лубни). — 1982. — 13 лют. — С. 4.
139. *Пономаренко Л.А.* Печерск: два измерения времени / Л. Пономаренко // Рабоч. газета. — 1982. — 4 февр. — С. 4.
140. *Пономаренко Л.А.* Кухмістерська слобідка / Л. Пономаренко // Мол. гвардія. — 1982. — 24 лют.
141. *Пономаренко Л.А.* Что сохранили киевляне: из истории края / Л. Пономаренко // За коммунизм (с. Холмогоры Архангел. обл.). — 1982. — 6 апр. — С.4.
142. *Пономаренко Л.А.* Розповідають старі кресленики / Л. Пономаренко // Мол. гвардія. — 1982. — 2 трав.
143. *Пономаренко Л.А.* Седой истории страницы: (Острожск во второй половине XVII века) / Л. Пономаренко // Новая жизнь (г. Острожск). — 1982. — 29 авг.
144. *Пономаренко Л.А.* Рассказывает старая карта / Л. Пономаренко // Арзамас. правда. — 1982. — 29 сент. — С. 4.

145. *Ковальова М.* Приїздить у Стаханов!: міста, де ми живемо / М. Ковальова, Л. Пономаренко // Робітн. газета. — 1982. — 14 жовт. — С. 4.
146. *Пономаренко Л.А.* Ще про Лубенську аптеку / Л. Пономаренко // Ленін. зоря (м. Лубни). — 1982. — 17 груд.
147. *Пономаренко Л.А.* Топографічні описи Києва кінця XVIII — початку XIX ст. / Л. Пономаренко // Історичні джерела та їх використання. — Вип. 8. — К., 1982. — С. 39–42.

1983

148. *Пономаренко Л.А.* Реут Михайло Венедиктович / Л. Пономаренко // Укр. радян. енци. — Т. 9. — К., 1983. — С. 350.
149. *Пономаренко Л.А.* Политико-административное устройство Украины в XVIII веке // История Украинской ССР. — Т. 3. — К., 1983. — С. 446–447.
150. *Пономаренко Л.А.* Запомни эти имена: (и «ученики» — публикация выдержек из лекции Д.И. Саплина о молодогвардейцах) / Л. Пономаренко // Комсомол. знамя. — 1983. — 7 сент.
151. *Пономаренко Л.А.* Сообщали землемеры / Л.А. Пономаренко // Курская правда. — 1983. — 22 окт. — (Описание г. Курска 1805 г. — ЦНБ АН УССР, Рукопис. отдел).
152. *Пономаренко Л.А.* Сочинял землемер... / Л. Пономаренко // Заря (г. Туринск). — 1983. — 6 окт.
153. *Пономаренко Л.А.* Руза и уезд в XIX веке / Л. Пономаренко // Красное знамя (г. Руза). — 1983. — 6 дек.

1984

154. *Пономаренко Л.А.* Именем вождя / Л. Пономаренко // Арзамас. правда (г. Арзамас Горьковской обл.) 1984. — 28 дек.
155. *Пономаренко Л.А.* Географические, топографические и другие официальные описания г. Киева второй половины XVIII — начала XIX в. / Л.А. Пономаренко // Киев в фондах Центральной научной библиотеки АН УССР. — К., 1984. — С. 62–83.
156. *Пономаренко Л.А.* Имени Кобзаря / Л. Пономаренко // Рабоч. газета. — 1984. — 11 мар. — С. 2. — (На укр. и рус. яз.).
157. *Коляда Ю.* Ровесниці університету: (про вулицю Тарасівську та інші, що виникли в 19 ст.) / Ю. Коляда, Л. Пономаренко // Прапор комунізму. — 1984. — 22 черв.
158. *Коляда Ю.* Улица Льва Толстого / Ю. Коляда, Л. Пономаренко // Вечер. Киев. — 1984. — 13 сент. — С. 3.
159. *Пономаренко Л.А.* Сердовск в начале XIX-го...: страницы истории / Л. Пономаренко // Ленин. путь (г. Сердовск Пензен. обл.). — 1984. — 4 окт. — С. 4.
160. *Пономаренко Л.А.* По обе стороны Труёва: (страницы истории г. Кузнецка) / Л. Пономаренко // Кузнец. рабочий (г. Кузнецк Пензен. обл.). — 1984. — 13 окт.

1985

161. *Коляда Ю.* Бальшавік з 1903 года (про Реута М.В.) / Ю. Коляда, Л. Панамаренка // Помнікі гісторыі і культуры Беларусі. — 1985. — № 4. — С. 26.

162. *Коляда Ю.* Таємниці назв / Ю. Коляда, Л. Пономаренко // Прапор комунізму. — 1985. — 20 берез.
163. *Пономаренко Л.А.* Бульвар Тараса Шевченко / Л. Пономаренко // Рабочая газета. — 1989. — 16 февр.
164. *Пономаренко Л.А.* До характеристики картографічних джерел: хронолог. табл. адміністрат. підпорядкування Київ. Полісся / Л.А. Пономаренко // Київ. Полісся: (етнолінгвіст. дослідж.: зб. Ін-ту мовознавства ім. О.О. Потебні). — К., 1989. — С. 189, 193, 266.
165. *Пономаренко Л.А.* Богодухів двісті років тому / Л. Пономаренко // Маяк. — 1989. — 11 трав. — С. 2.
166. *Пономаренко Л.А.* Де та вулиця? ... «Сучасний Хрещатик» / Лідія Пономаренко // Мол. гвардія. — 1989. — 25 серп. — С. 4. — (Сторінки історії).
167. *Пономаренко Л.А.* «Почайні було завдано великої шкоди...» / Лідія Пономаренко // Мол. гвардія. — 1989. — 1 верес. — С. 1. — (Сторінки історії. Де та вулиця?).
168. *Пономаренко Л.А.* «Великим та багатолюдним здавна був київський Поділ...» / Лідія Пономаренко // Мол. гвардія. — 1989. — 18 серп. — С. 4. — (Сторінки історії. Де та вулиця?).
169. *Пономаренко Л.А.* Де був замок Либеді? // Вечір. Київ. — 1990. — 27 січ.
170. *Пономаренко Л.А.* Проблеми Києво-Печерського заповідника // Київ. — 1988. — № 10. — С. 130.
171. *Пономаренко Л.А.* Кому це треба?: (про Лавр. заповідник) / Лідія Пономаренко // Вечірній Київ. — 1988. — 18 черв. — С. 2.

172. *Пономаренко Л.А.* Замах на пам'ятку історії / Л. Пономаренко, О. Ганіна, Ю. Коляда // Робітн. газета. — 1988. — 22 квіт.
173. *Пономаренко Л.А.* Де та вулиця?: гонорар на реконструкцію Лук'янівського кладовища / Лідія Пономаренко // Мол. гвардія. — 1988. — 2 груд.; 9 груд.; 16 груд.; 30 груд.

1991

174. *Пономаренко Л.А.* Досить нам колон: (про добудову до головпоштамту) / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1991. — 19 листоп.
175. *Пономаренко Л.А.* Ірпінь — річка. Як її відродити? / Лідія Пономаренко // Зелений світ. — 1991. — 11 груд.
176. *Пономаренко Л.А.* Ірпінь чи Пірна? / Лідія Пономаренко // Патріот батьківщини. — 1991. — 15 черв.
177. *Пономаренко Л.А.* Назву довго не шукали: (про перейменування Ново-Пушкінської у 1983р. на вул. Бориса Грінченка) // Хрещатик. — 1991. — 29 листоп. — С. 4.
178. *Пономаренко Л.А.* На карті столиці України: як перейменовувались вулиці / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1991. — 16 серп. — С. 2.
179. *Пономаренко Л.А.* Кадетська-Фундуклеївська-Леніна... / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1991. — 7 груд. — С. 7.
180. *Пономаренко Л.А.* Сім разів відміряй... / Пономаренко Л.А. // Київ. вісн. — 1991. — 3 лип.
181. *Пономаренко Л.А.* Прогулянки по Києву: скільки Хрещатиків? // Хрещатик. — 1991. — 20 лют. — С. 8.

182. *Пономаренко Л.А.* Прогулянки по Києву: Набережно-Хрещатицька / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1991. — 26 квіт.
183. *Пономаренко Л.А.* Позняки: минуле й майбутнє / Л. Пономаренко // Київ. вісн. — 1991. — 28 берез. — С. 3.
184. *Пономаренко Л.А.* Святошин / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1991. — 13 верес.
185. *Пономаренко Л.А.* Серце столиці: (про вулицю Хрещатик) / Л. Пономаренко // Хрещатик. — 1991. — 6 берез. — С. 8.
186. *Пономаренко Л.А.* Як перейменовувалися вулиці? / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1991. — 16 серп.

1992

187. *Пономаренко Л.А.* Картографічне пам'яткознавство / Пономаренко Л.А. // Праці Центру пам'яткознавства. — К., 1992. — Вип. 1. — С. 70–77.
188. *Пономаренко Л.А.* Використання карт в туризмі: тези доп. та повідомл. // Всеукр. наук.-практ. конф. «Туризм і завдання національно-культурного відродження України» (12–14 трав. 1992 р.). — К.; Черкаси, 1992. — С. 54–55.
189. *Пономаренко Л.А.* «Закуток» на Юрківських горах / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1992. — 4 січ. — С. 6. — (Прогулянка по місту).
190. *Величко Л.А.* Сам собі Кирило... / Лідія Величко // Хрещатик. — 1992. — 4 січ. — С. 7. — (Що в імені твогому?). — (Псевдонім Л.А. Пономаренко).
191. *Пономаренко Л.А.* З глибини століть: (коли й чому названо вулиці — Паньківська, Тарасівська, Микільсько-Ботаніч-

- на, Афанасівська / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1992. — 15 січ. — С. 4.
192. *Пономаренко Л.А.* Жовтневий чи Багринів? / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1992. — 22 лют. — С. 4.
193. *Пономаренко Л.А.* Земля, освячена віками: (про історію Печер. р-ну) / Л. Пономаренко // Печерськ. — 1992. — № 12. — С. 3.
194. *Величко Л.А.* В усі часи — загадка: (про символічні зображення країн Світу та наук в образі жінок) / Лідія Величко // Хрещатик. — 1992. — 7 берез. — С. 8. — (Псевдонім Лідії Пономаренко).
195. *Пономаренко Л.А.* Так звелів цар: (як утворили Стрілецьку слобідку, знесли Печерське містечко і складали списки вулиць) / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1992. — 13 берез. — С. 4.
196. *Пономаренко Л.А.* Не той тепер Звіринець / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1992. — 26 берез. — С. 3. — (Прогулянки по Києву).
197. *Величко Л.А.* Зелене вбрання Києва / Лідія Величко // Хрещатик. — 1992. — 26 берез. — С. 4. — (Екологія і ми). — (Псевдонім Л.А. Пономаренко).
198. *Пономаренко Л.А.* Васильківські рогатки — де це? / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1992. — 31 берез. — С. 4. — (Прогулянки по Києву).
199. *Пономаренко Л.А.* Забайків'я / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1992. — 31 берез. — С. 7. — (Прогулянки по Києву).
200. *Пономаренко Л.А.* Шлях до капища Волоса / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1992. — 4 квіт. — С. 3. — (Істор. географія).

201. *Пономаренко Л.А.* Варення для цариці / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1992. — 7 трав. — С. 6.
202. *Величко Л.А.* На пороховому погребі: (знищення історич. фортеці спричинили не артилерій. обстріли, а вандалізм проєктантів і дирекція орденоносного підприємства) / Лідія Величко // Хрещатик. — 1992. — 15 трав. — С. 5. — (Псевдонім Л.А. Пономаренко).
203. *Пономаренко Л.А.* Хто знищив Почай-річку? / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1992. — 30 трав. — С. 6. — (Втрачене на карті міста).
204. *Пономаренко Л.А.* Троєщина: давнина й сучасність / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1992. — 10 черв. — С. 6.
205. *Пономаренко Л.А.* Басейна / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1992. — 24 черв. — С. 6. — (Біографія вулиці).
206. *Пономаренко Л.А.* Що день грядущий нам готує?: (про оперний театр ім. Т.Г. Шевченка в Києві) / Л.А. Пономаренко // Хрещатик. — 1992. — 4 серп. — С. 1; 6.
207. *Пономаренко Л.А.* Андріївський узвіз / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1992. — 13 серп. — С. 6.
208. *Пономаренко Л.А.* Хоч куркулів і не було: (про голод 1933р. на Київщині) / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1992. — 16 верес. — С. 6. — (Мовою документів).
209. *Пономаренко Л.А.* Вигурівщина / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1992. — 2 жовт. — С. 6. — (На карті міста).
210. *Пономаренко Л.А.* Хрещатицький струмок / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1992. — 16 груд. — С. 7. — (Топонімічне пам'яткознавство).
211. *Пономаренко Л.А.* Плани й економічний опис Корсуня / Л.А. Пономаренко // Пр. Центру пам'яткознавства. — Вип. 2. — К., 1992. — С. 217; 220–225.

1993

212. *Пономаренко Л.А.* Офіційні описи губерній XVIII — першої половини XIX століття: рукопис. та книжкова спадщина України / Л.А. Пономаренко / Рукописна та книжкова спадщина України / АН України, Ін-т рукописів ЦНБ ім. В.І. Вернадського; Ін-т Укр. археографії. — Вип. 1. — К., 1993. — С. 59–69.
213. *Пономаренко Л.А.* Ірпінь–Пірна: загадка слова / Лідія Пономаренко // Краєзнавство. — 1993. — С. 40. — (Найдавніша назва, зафіксована джерелами — Пірна, відома під назвами Репін, Рпінь, Орпень. Сучасна назва Ірпінь з XVIII ст.).
214. *Пономаренко Л.А.* У Чернігові 1860 року / Лідія Пономаренко // Черніг. вісн. — 1993. — 15 січ. — С. 2.
215. *Пономаренко Л.А.* Зреклися... за компанію: (про музей при заводі «Ленін. кузня») / Лідія Пономаренко, Володимир Константинов // Хрещатик. — 1993. — 18 лют. — С. 4.
216. *Пономаренко Л.А.* Прорізна — назва народна / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1993. — 25 лют. — С. 8.
217. *Величко Л.А.* Мишоловка чи... / Лідія Величко // Хрещатик. — 1993. — 1 квіт. — С. 4. — (Назва на карті міста). — (Псевдонім Л.А. Пономаренко).
218. *Пономаренко Л.А.* Де твоє Києве, обличчя? / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1993. — 23 квіт. — С. 5. — (Від назви до назви).
219. *Пономаренко Л.А.* Наводничі: (до історії назви) / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1993. — 12 черв. — С. 3.
220. *Пономаренко Л.А.* Наука і техніка на землях Запорозької Січі / Пономаренко Л., Константинов В. // Україн. ко-

зацтво: витоки, еволюція, спадщина: зб. — Вип. 3. — К., 1993. — С. 87–91.

221. *Пономаренко Л.А.* О чем рассказал план...: (страницы истории) / Лидия Пономаренко // Старая Русса. — 1993. — 13 июля. — С. 3.
222. *Пономаренко Л.А.* Печеніги на Щекавиці / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1993. — 2 верес. — С. 4.
223. *Пономаренко Л.А.* Де твоє обличчя Києве?: (дещо про історію) / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1993. — 7 верес. — С. 7.
224. *Пономаренко Л.А.* На Лысой горе происходили шабаши и казни / Лидия Пономаренко // Киев. ведомости. — 1993. — 9 дек.

1994

225. *Пономаренко Л.А.* Картографо-геодезичні пам'ятки Одещини XVIII — початок XIX століття // Одесі — 200: зб: матеріали Міжнар. наук.-теорет. конф. присвяч. 200-річчю міста / Л.А. Пономаренко; Одес. держ. ун-т ім. Мечнікова, Істор. ф-т; Центр вивчення зовнішньо-політич. концепції; Одес. т-во краєзнавців // Матеріали міжнар. наук. — теорет. конф. присвяч. 200-річчю міста. — О., 1994. — С. 139–140.
226. *Пономаренко Л.А.* Кріпосний провулок / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1994. — 6 верес. — С. 3.
227. *Пономаренко Л.А.* Плани й камеральний опис Корсуня та його округи / Л. А. Пономаренко // Корсун. часопис. — 1994. — № 1. — С. 34–38. — (Камеральное описание и планы местечка Корсуня и прилегающих к нему сел Киевской губернии не ранее 1780 и не позднее 1810 г.).

228. *Пономаренко Л.А.* Історична топонімія Києва / Л.А. Пономаренко // Питання історич. ономаїстики України / НАН України, Ін-т мовознавства. — К., 1994. — С. 157–165.

1995

229. *Пономаренко Л.А.* Джерельна база з історії культових споруд / Лідія Пономаренко // Вісн. укр. т-ва охорони пам'яток історії та культури. — 1995. — № 4. — С. 79–81.
230. *Пономаренко Л.А.* Історичні назви на карті Луганська / Лідія Пономаренко // Посвіт. — 1995. — № 3. — С. 25–26.
231. *Пономаренко Л.А.* Історичні назви на карті Одеси / Лідія Пономаренко // Посвіт. — 1995. — № 4. — С. 31–33.
232. *Пономаренко Л.А.* Камеральний опис містечка Корсуня та його округи: (продовження публікації) / Л. Пономаренко // Корсун. часопис. — 1995. — № 2. — С. 18–22.
233. *Пономаренко Л.А.* Корсунь у рукописній книзі / Лідія Пономаренко // Надросся. — 1995. — 7 січ.
234. *Пономаренко Л.А.* Матеріали з міфології, язичництва та історії релігії: (з фондів ЦНБ) / Лідія Пономаренко // Бібліотеч. вісн. 1995. — № 4. — С. 25–26.
235. *Пономаренко Л.А.* Назви на карті міста / Лідія Пономаренко // Вечір. Київ. — 1995. — 31 лип.
236. *Пономаренко Л.А.* Вулиці Києва: довід. / Л.А. Пономаренко, А.В. Кудрицький, О.О. Різник. — К.: УРЕ, 1995. — 350 с.
237. «Де ж та вулиця, де ж той дім...»: щойно з друку: [Рец. на кн. Л.А. Пономаренко, А.В. Кудрицький, О.О. Різник Вулиці Києва: довід.] // Вечір. Київ. — 1995. — 20 верес.

238. *Пономаренко Л.А.* Прогулянки по Києву: істор. назви на карті Києва / Л. Пономаренко, В. Константинов // *Посвіт*. — 1995. — № 2. — С. 30–40.
239. *Пономаренко Л.А.* Українські дзвони / Лідія Пономаренко // *Посвіт*. — 1996. — № 1. — С. 35–37.
240. *Пономаренко Л.А.* Українські землі на картах Річчі Заноні / Лідія Пономаренко // VII Всеукраїнська конференція «Історичне краєзнавство в Україні»: традиції і сучасність: матеріали пленар. і секцій. засідань. — Ч. 1. — К., 1995. — С. 173–174.

1996

241. *Пономаренко Л.А.* Геодезичні роботи із землеустрою на терені України / Л.А. Пономаренко, В.М. Гощицький // *Вісн. геодезії та картографії*. — 1996. — № 1. — С. 101–107.
242. *Пономаренко Л.А.* Вулиці Миколаєва / Лідія Пономаренко // *Посвіт*. — 1996. — № 2. — С. 35–36.
243. *Пономаренко Л.А.* Назва на карті міста / Лідія Пономаренко // *Вечір*. Київ. — 1996. — 31 лип.

1997

244. *Пономаренко Л.А.* Физико-географическая характеристика местности на планах городов XVII–XIX столетий / Пономаренко Л.А.; Ин-т истории естествознания и техники АН СССР // *Тр. 20-й науч. конф. аспирантов и молодых специалистов по истории наук о Земле*. — М., 1997. — С. 74–79. — (Деп. в ВИНТИ, 13.03.78, № 807-78. — Ссылка Сосса Р.И.
245. *Пономаренко Л.А.* Заснування Новосербії на землях Запорозької Січі / Лідія Пономаренко, Алла Примац // *Нові*

дослідження пам'яток козацької доби в Україні. — Вип. 6. — К., 1997. — С. 18–20. — (С. 19 — карта).

246. *Пономаренко Л.А.* Назви вулиць на карті Подолу / Лідія Пономаренко // Поділ і ми. — 1997. — № 4. — С. 18.
247. *Пономаренко Л.А.* Вулиці, площі, провулки Києва / Лідія Пономаренко // Янус. Нерухомість. — 1997. — № 20. — С. 14–15; № 24. — С. 14–15.

1998

248. *Пономаренко Л.А.* Вулиці, площі, провулки Києва / Л. Пономаренко // Янус. Нерухомість. — 1998. — № 3. — С. 10; № 5. — С. 16.
249. *Різник О.* Вулиці Києва: (60-ті роки ХХ ст.) / О. Різник, Л. Пономаренко // Янус. Нерухомість. — 1998. — № 23. — С. 16.
250. *Пономаренко Л.А.* Заснування Слов'яносербії на землях і Вольностях Запорозької Січі / Лідія Пономаренко // Нові дослідж. пам'яток козац. доби в Україні. — Вип. 7. — К., 1998. — С. 73–74.
251. *Пономаренко Л.А.* Історичне планування Києва / Лідія Пономаренко // А.С.С. Земля. — 1998. — № 1. — С. 14–21.
252. *Пономаренко Л.А.* Київські Хрещатики / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 1998. — 17 лют.
253. *Пономаренко Л.А.* Як і хто називав й перейменовував вулиці Києва / Лідія Пономаренко // Янус. Нерухомість. — 1998. — № 15. — С. 16.

1999

254. *Пономаренко Л.А.* Андріївський узвіз / Лідія Пономаренко // Вечір. Київ. — 1999. — 27 лип.

255. *Різник О.* Вулиці Києва: (70-і — початок 80-х років ХХ ст.) / *О. Різник, Л. Пономаренко* // *Янус. Нерухомість.* — 1999. — № 1. — С. 13.
256. *Пономаренко Л.А.* Вулиці Києва: (80-і роки ХХ ст. / *Л. Пономаренко, О. Різник* // *Янус. Нерухомість.* — 1999. — № 3. — С. 10.
257. *Пономаренко Л.А.* Вулиці Києва: (90-і роки ХХ ст.) / *Л. Пономаренко, О. Різник* // *Янус. Нерухомість.* — 1999. — № 6. — С. 14.
258. *Пономаренко Л.А.* Паланковий устрій земель і Вольностей Запорозької Січі / *Лідія Пономаренко, Галина Ярова* // *Нові дослідж. пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. ст.* — Вип. 8. — К., 1999. — С. 136–138.
259. *Пономаренко Л.А.* Спаська вулиця / *Лідія Пономаренко* // *Поділ і ми.* — 1999. — № 10. — С. 10–11. — (Три ілюстрації: будинок Музею гетьманства; два будинки по Спаській).
260. *Пономаренко Л.А.* Іллінська вулиця / *Лідія Пономаренко* // *Поділ і ми.* — 1999. — № 8–9. — С. 40.
261. *Пономаренко Л.А.* Де був замок Либеді? / *Лідія Пономаренко* // *Вечір. Київ.* — 1999. — 27 січ. — С. 8.
262. *Пономаренко Л.А.* Хрещатик теж перейменовували / *Лідія Пономаренко* // *Вечір. Київ.* — 1999. — 12 лют. — С. 7.
263. *Пономаренко Л.А.* Андріївський узвіз / *Лідія Пономаренко* // *Вечір. Київ.* — 1999. — 27 лип. — С. 7. — (Історія вулиць).
264. *Пономаренко Л.А.* Прогулянка Хрещатиком / *Лідія Пономаренко* // *Вечір. Київ.* — 1999. — 28 лип. — С. 7; 29 лип. — С. 7; 30 лип. — С. 7; 2 листоп. — С. 7 — (Історія вулиць).

265. *Пономаренко Л.А.* Вулиця Ігорівська / Лідія Пономаренко // Вечір. Київ. — 1999. — 11 листоп. — С. 7.
266. *Пономаренко Л.А.* Магдебурзьке право Київ отримав 500 років тому / Лідія Пономаренко // Вечір. Київ. — 1999. — 27 листоп. — С. 1, 5.
267. Календар знаменних дат та подій по м. Києву на 1999 рік / К.А. Брамський, В.М. Заярин, Л.А. Пономаренко та ін. — К., 1999. — 8 с.

2000

268. *Пономаренко Л.А.* Їхав Ігор по Боричеву / Лідія Пономаренко // Поділ і ми. — 2000. — № 5/6. — С. 6–7.
269. *Пономаренко Л.А.* Поділ долітописний... / Л. Пономаренко // Поділ і ми. — 2000. — № 11–12. — С. 30.
270. *Пономаренко Л.А.* Територія України за часів гетьмана Кирила Розумовського / Л.А. Пономаренко // Гетьман Кирило Розумовський (1750–1764): (до 250-х роковин відновлення гетьманства в Україні / Голов. упр. культури Київ. міськдержадмін.; Музей гетьманства. — К., 2000. — С. 3–5.
271. *Пономаренко Л.А.* Рибальський півострів / Лідія Пономаренко // Поділ і ми. — 2000. — № 7–8. — С. 9.
272. *Пономаренко Л.А.* Біографія Спаської / Лідія Пономаренко // Вечір. Київ. — 2000. — 22 лют. — С. 8.
273. *Пономаренко Л.А.* Київські Хрещатики / Лідія Пономаренко // Поділ і ми. — 2000. — № 1. — С. 17–18.
274. *Пономаренко Л.А.* Татарка / Лідія Пономаренко // Поділ і ми. — 2000. — № 1. — С. 21.

275. *Пономаренко Л.А.* Карти і плани — пам'ятки історії науки і техніки / Л.А. Пономаренко // Вісн. УТОПШК. — 2000. — № 2. — С. 18–21.

2001

276. Київ. Роки, події, люди...: (календар знамен. дат і подій на 2002 рік) / Будкова Л.Г., Константинов В.О. Козаченко А.Г., Пономаренко Л.А.; Київ. міс. орг. Укр. т-ва охорони пам'яток історії і культури. — К., 2001. — 29 с.
277. *Константинов В.* Мости і переправи біля Києва: перший залізн. міст через Дніпро / Володимир Константинов, Лідія Пономаренко // Поділ і ми. — 2001. — № 1. — С. 21–22; № 2. — С. 11–12.
278. *Пономаренко Л.А.* Гостиний двір на Поштовій площі / Лідія Пономаренко // Поділ і ми. — 2001. — № 4–5. — С. 52.
279. *Пономаренко Л.А.* Віче / Лідія Пономаренко // Поділ і ми. — 2001. — № 4–5. — С. 48.
280. *Пономаренко Л.А.* Дар Галшки з роду Гулевичів Київському братству / Лідія Пономаренко // Поділ і ми. — 2001. — № 2. — С. 10. — (Портрет Галшки з рукопису Миколи Закревського публікується вперше).
281. *Пономаренко Л.А.* Картографічні пам'ятки в фондах Києво-Печерського історико-культурного заповідника / Лідія Пономаренко // Зб. наук. пр. київ. орг. УТОПШК та Центру пам'ятокзнавства НАН України. — К., 2001. — С. 24–25.
282. *Пономаренко Л.А.* Вулиці і площі / Лідія Пономаренко // Київ: енциклопед. вид. — К., 2001. — С. 107–119. — (С. 110–111 — репродукції з старих листівок).

283. *Пономаренко Л.А.* Кілька фактів з історії жіноцтва й 8 березня / Лідія Пономаренко // Гостиний двір. — 2001. — № 1 (лют.). — С. 1.
284. *Пономаренко Л.А.* Жив собі Баговут: (в пам'ять про нього залишилася вулиця) / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2001. — 22 лют. — С. 14.
285. *Пономаренко Л.А.* Від струмка до головної вулиці столиці: (колись Хрещатик закінчувався там, де починається) / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2001. — 20 квіт. — С. 4.
286. *Пономаренко Л.А.* Куди зник Музичний провулок? / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2001. — 14 листоп. — С. 8.
287. *Пономаренко Л.А.* Невідоме про відоме: як Циганський провулок став Цимлянським / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2001. — 29 листоп. — С. 15.
288. *Пономаренко Л.А.* Пішохідний міст на Труханів острів / Пономаренко Л., Константінов В. // Поділ і ми. — 2001. — № 6. — С. 26–27.
289. *Пономаренко Л.А.* Плани й економічний опис Корсуня та його округи / Лідія Пономаренко // Пр. Центру пам'яткознавства. — Вип. 3. — К., 2001. — С. 226–235.
290. *Пономаренко Л.А.* Старожитності: (чи кучкувались відьми над Кучинським садом?) / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2001. — 7 груд. — С. 15.
291. *Пономаренко Л.А.* Бульвар Верховної Ради не на Печерську, а в Дарниці. Чому? / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2001. — 14 груд. — С. 14.
292. *Пономаренко Л.А.* Дім продавця пиріжків став пам'яткою: (вул. Костянтинівська) / Лідія Пономаренко // Хрещатик. —

2001. — 2 листоп. — С. 15. — (На запитання Валентина Красношук про будинок на Костянтинівській, так званий «будинок Петра I» та «будинок Раєвського» відповіла Лідія Пономаренко).

293. *Пономаренко Л.А.* Чи бував Батий на Батиевій горі? / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2001. — 12 жовт.
294. *Пономаренко Л.А.* Як Курячий брід став вулицею Боровиковського / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2001. — 23 листоп.
295. *Пономаренко Л.А.* Чи кучкувались відьми над Кучинським садом? // Хрещатик. — 2001. — 7 груд.

2002

296. *Ветрова Л.* 500 — Киевской магдебургии / Л. Ветрова, Л. Пономаренко // Проводник. — 2002. — № 1. — С. 12–13.
297. *Пономаренко Л.А.* Вперше згадав Загоровщину поліцмейстер / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2002. — 7 лют. — С. 15.
298. *Пономаренко Л.А.* Колись площу Перемоги називали Євбазом / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2002. — 8 лют. — С. 14.
299. *Пономаренко Л.А.* Чи виходила Галя Тимофеева заміж за Плеханова: (цікавинки) / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2002. — 15 лют. — С. 15.
300. *Пономаренко Л.А.* Був Іван грішником чи ні, але шлях його іменем назвали / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2002. — 18 січ. — С. 8.
301. *Пономаренко Л.А.* Де той басейн, який дав назву вулиці? / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2002. — 24 трав. — С. 14.

302. *Пономаренко Л.А.* Солом'янка могла стати окремим міс- том / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2002. — 13 черв. — С. 15.
303. *Пономаренко Л.А.* На шляху до капища слов'янського бога Велеса виникла й існує донині Вулиця Волоська / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2002. — 12 черв. — С. 7.
304. *Пономаренко Л.А.* Масив збудували на Вигурівщині, а назвали Тросщиною / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2002. — 20 черв. — С. 15.
305. *Пономаренко Л.А.* Озера на Оболоні — то слід від річки Почайни / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2002. — 26 черв. — С. 8.
306. *Пономаренко Л.А.* На Банковій не споруджували дерев'яні будинки: (відомий лікар дозволив прокласти вулицю на своїх землях) / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2002. — 19 лип. — С. 16.
307. *Пономаренко Л.А.* Як Новолевашовська стала вулицею Дарвіна: (старожитності) / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2002. — 23 лип. — С. 13.
308. *Пономаренко Л.А.* Вагони у стилі ретро: (Київ. фунікулер готується до реконструкції) / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2002. — 1 серп. — С. 4.
309. *Пономаренко Л.А.* Ворота міста: («Золоті» нині у ремонті, а про Софійську браму нагадає лише червоний кварцит / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2002. — 24 верес. — С. 13.
310. *Пономаренко Л.А.* «Молодій гвардії» вже шістьдесят / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2002. — 19 верес. — С. 13.

2003

311. *Пономаренко Л.А.* Використання картографічних пам'яток в музеях: Укр. техн. музеї: історія, досвід, перспективи / Пономаренко Л.А. // Пр. 2-ї Всеукр. наук. — практик. конф., (15–17 трав. 2003 р.). — К., 2003. — С. 57–59.
312. *Пономаренко Л.А.* Плани і карти-пам'ятки науки і техніки / Пономаренко Л.А. // Дослідж. з історії техніки. — Вип. 2. — К., 2003. — С. 127–129.
313. *Пономаренко Л.А.* Київ: корот. топонім. довід. / Пономаренко Л.А., Різник О.О. — К.: ПАВЛІМ, 2003. — 123 с.
314. *Пономаренко Л.А.* Картографування території України у XVIII столітті / Пономаренко Л.А. // Націон. картографування: стан, проблеми та перспективи розвитку: зб. наук. пр. — К., 2003. — С. 314–317. — (Присвячується 85-річчю заснування картографо-геодез. служби України).
315. *Пономаренко Л.А.* Як Голосіївський хутір увійшов до складу Києва / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2003. — 15 січ. — С. 5.

2004

316. *Пономаренко Л.А.* «Анекдот — это когда ул. Федорова (полярника) переименовали в ул. Федорова (первопечатника): человек, который... дает названия киевским улицам» / Лидия Пономаренко // Газета по-киевски. — 2004. — 8 нояб. — С. 5.

2007

317. *Пономаренко Л.А.* Київ: історія в географ. назвах: площі, вулиці, провулки / Лідія Пономаренко, Леонід Серенков. — К., 2007. — 62 с.

318. *Рафал А.* Как вы местность назовете... интервью с Лидией Пономаренко] / Анастасия Рафал // Газета 24. — 2007. — 7 июля.

2009

319. *Данилов А.* Цитадельной улица названа не зря: [интервью с Л.А. Пономаренко] / А. Данилов // 2000. — 2009. — 5 нояб.

2010

320. *Пономаренко Л.А.* Трьохсвятительська змінювала назву тричі: вулиці Києва по кілька разів перейменовували на догоду тій чи іншій владі / Лідія Пономаренко // Хрещатик. — 2010. — 2 груд.

Література про життя і діяльність Л.А. Пономаренко

321. В Киевграде еле вспомнили, в честь кого назвали улицу Пономарева // Сегодня. — 2007. — 3 апр.
С. 9: Лидия Пономаренко.
322. Вчені Інституту історії України: біобібліогр. довід. / Сер. «Українські історики». — Вип. 1 / С.І. Білокінь, П.М. Бондарчук, Г.С. Брега та ін.; НАН України. Ін-т історії України. — К., 1998.
С. 257: (Пономаренко Л.А.)
323. *Данилов А.* Цитадельной улица названа не зря // Газета «2000». — 2009. — 5 нояб.
С. 28: Напрасно киевляне, живущие на Батыевой горе, считают, что эта местность имеет какое-то отношение к хану Батыю. Более того, правильное название горы — Батиева [ударение на первом слогe]. Об этом мне рассказала Лидия Пономаренко — инженер-геодезист, историк, краевед. А еще о Лидии Антоновне можно с полным основанием сказать, что она — человек, который знает об улицах Киева практически все.
324. Інститут історії України НАН України. 1936–2006 / НАН України, Ін-т історії України. — К., 2006.
С. 623: Пономаренко Лідія Антонівна.
325. *Константинов В.* 30-річчя діяльності Секції пам'яток науки і техніки Київської міської організації УТОПК // Вісник Укр. т-ва охорони пам'яток історії та культури. — 1999. — № 1. — 128 с.
С. 53–54: Лідія Антонівна Пономаренко.

326. Краєзнавці України. (Сучасні дослідники рідного краю): довід. — Т. 1 / Всеукр. спілка краєзнавців. — К.; Кам'янець-Поділ., 2003.
С. 176 :(Пономаренко Л.А.).
327. *Лидия Пономаренко*. Портрет на фоні Києва. — К., 2002. — 51 с.: ил.
328. *Нечипоренко Л.* Як ти вулицю назвеш... / Любов Нечипоренко // Хрещатик. — 2006. — 22 лют. — (фото Л.А. Пономаренко).
329. *Рафал А.* Как вы местность назовете...: у каждого микрорайона столицы — своя история. Иногда она прослеживается по названиям. Газета «24» вместе с киевоведом Лидией Пономаренко изучала топонимику города // Газета «24». — 2007. — 17 берез.
330. Улица, как тебя зовут? // Газета по-киевски. — 2008. — 28 февр.
С. 10: О «подводных камнях» переименований «Газете...» рассказала «гуру» киевской топонимики Лидия Пономаренко, которая большую часть жизни занимается историей названий столичных улиц.
331. Що в імені твоїм... // Персонал Плюс. — 2006. — 18–24 січ.

Електронні ресурси

332. Боричів Тік: Матеріал Сайту історії Києва. — Режим доступу: www.oldkyiv.org.ua/data/bor_tik.php?lang=ua [Джерело: Прогулянки старим Подолом, К.: Київ, 2003].
333. *Гирич І.* Заснування Києва: аудіозапис програми Радіо Свобода: радіожурналу «Країна Інкогніта» / Ігор Гирич, Лідія Пономаренко; ведучі Сергій Грабовський, Максим Стріха; автор тексту Олекса Боярко — К., 2005. — 16 лип. — Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/932643.html>
334. «Люди в городе»: Лидия Пономаренко историк, геодезист // Интересный Киев. — Режим доступу: <http://www.interesniy.kiev.ua/znamenitye-kievlyane/sovremennye-kievlyane/lyudi-v-gorode-lidiya-ponomarenko/>
335. Персональний склад комісії з питань найменувань та пам'ятних знаків. Затверджено розпорядженням Київського міського голови від 23.05.2005 № 128. — Режим доступу: <http://www.kmv.gov.ua/divinfo.asp?Id=52525> [Пономаренко Л.А. представник Київської міської організації Українського товариства охорони пам'яток історії культури (за згодою)].
336. *Плотникова І.* Київ уже сам по собі старожитність / Ірина Плотникова // Дзеркало тижня. — 2002. — 24 серп. — Режим доступу: http://dt.ua/SOCIETY/kiyiv_uzhe_sam_po_sobi_starozhitnist-29305.html
337. *Пономаренко Л.А.* З історії київської топоніміки // Інформація про результати роботи XIV Міжнародної науково-

практична конференції з проблем функціонування та розвитку української мови «Мова. Суспільство. Журналістика» (Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 18 квітня 2007 року). — Режим доступу: http://journ.univ.kiev.ua/nauka/naukova_stor/konfl.pdf

338. *Пономаренко Л.А.* Плани й економічний опис Корсуня та його округи. — ПЦП, 1993 р., т. 2, с. 217–225. // Знання про Україну: де і що читати? — Режим доступу: http://www.uknol.info/uk/Persons/Ponomarenko_L_A.html
339. *Пономаренко Л.А.* Плани м. Києва к. 18 — п. 19 ст. — УІГЗ, 1971 р., т. 1, с. 237–241 // Знання про Україну: де і що читати? — Режим доступу: http://www.uknol.info/uk/Persons/Ponomarenko_L_A.html
340. *Пономаренко Л.А.* Топографічні описи Києва к. 18 — п. 19 ст. — ІДВІ, 1982 р., т. 8, с. 39–42 // Знання про Україну: де і що читати? — Режим доступу: http://www.uknol.info/uk/Persons/Ponomarenko_L_A.html
341. *Приходько В.* Тотальне перейменування вулиць Києва: заради пам'яті чи на втіху злопам'ятству / Віктор Приходько // Трибуна України: інформ. — публіцист. інтернет вид. — 2011. — 24 серп. — Режим доступу: <http://ukrtribune.org.ua/2011/08/totalne-perejmenuvannya-vulic-kiyeva-zaradi-pamyati-chi-na-vtixu-zlopamyatstvu/>
342. Про внесення змін до персонального складу комісії з питань найменувань та пам'ятних знаків виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації): Розпорядження. — № 429/616 від 24.11.2006 // Юридичні послуги Online. — Режим доступу: <http://www.yurist-online.com/zakoni/006/18/011786.php> [Пономаренко Л.А. консультант видавництва “Плеяда” (за згодою)].

343. *Савчук М.* Вулична «метрика» столиці / Максим Савчук // Музейний простір України. — Режим доступу: <http://prostir.museum/publications/ua?id=1200>
344. *Савчук М.* Вулична «метрика» столиці / Максим Савчук // Україна молода. — 2010. — 25 листоп. — Режим доступу: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/1788/189/63454/>
345. *Савчук М.* Як тебе не любити... Неймовірні історії та історичні потрясіння головної вулиці країни / Максим Савчук // Україна молода. — 2011. — 27 трав. — Режим доступу: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/1887/189/67105/>
346. Спецпроект «Люди в городе»: Лидия Пономаренко историк, геодезист // Наш Киев. — 2010. — 12 авг. — Режим доступу: <http://nashkiev.ua/zhurnal/lyudi-v-gorode/lidiya-ponomarenko.html> [фото Л.А. Пономаренко].

Іменний покажчик

Аістов П.С. — 37
Алексєєв П. — 40, 54

Багговуг — 284
Батий — 294
Боровиковський — 295
Бош С. — 45, 46
Боярко О. — 333
Брамський К.А. — 267
Будкова Л.Г. — 276

Велес — 305
Величко Л.А. — 190, 194, 197, 202, 217
Ветрова Л. — 298
Волос — 200

Галшка — 280
Ганіна О. — 172
Гапоненко Ф.Т. — 6, 9
Гирич І. — 333
Гощицький В.М. — 241
Грінченко Б. — 177
Грабовський С. — 333
Гулевичі — 280

Данилов А. — 321

Закревський М. — 280
Заярин В.М. — 267

Іван — 302

Ігор — 268
Ильича — 75

Кирило — 190
Коваленко Н. — 127
Ковальова М. — 145
Козаченко А.Г. — 276
Коляда Ю. — 157, 158 161, 162, 172
Константинов В.О. — 215, 220, 238, 276, 277, 289, 293
Красношук В. — 293
Красовский И. С. — 38, 108
Красовський І. С. — 116

Лебедской Л. — 88
Ленін — 34
Либідь — 78, 137, 169, 261

Маркова О.Є. — 111
Миронец Н.А. — 83

Нечипоренко Л. — 328

Петро І — 293
Плеханов — 301
Плотнікова І. — 336
Пономарева (ул.) — 323
Примак А. — 245
Приходько В. — 341
Пушкін О. С. — 42

Раєвський — 293
Рафал А. — 320,329
Репін — 11
Реут М.В. — 12, 66, 67, 118, 148, 161
Ригельман А.И. — 64
Різняк О.О. — 236, 237, 249, 256, 257, 315
Розумовський К. — 270

Ростовський Д. — 64, 102

Савчук М. — 343, 344, 345
Сагач Г. — 5
Саплин Д. И. — 150
Серенков Л. — 319
Скаковський Й. М. — 2, 10, 40
Слюсарева Д. А. — 6
Стріха М. — 333

Тимофєєва Г. — 301
Товстановський Д.Н. — 3
Толстой Л. — 158

Федоров — 319
Франко І. — 286

Чекаленко Л. — 42

Шевченко Т. — 337
Шомека Т. — 38
Шостак А.Г. — 3, 6, 8, 9

Юрченко С. — 12

Яковенко А. — 37, 39, 45, 46
Ярова Г. — 258

Географічний покажчик

Алексєєва П. (вул. у м. Києві) — 54
Андріївський узвіз — 207, 254, 263
Арзамас (Горьковской обл.) — 135, 144, 154
«Арсенал» (завод) — 35, 106, 115
Афанасівська (вул.) — 191
Афанасівський яр — 286

Бабин Торжок — 10, 12
Багринів (палац) — 192
Банкова (вул.) — 308
Басейна (вул.) — 206, 303
Батиєва (гора) — 29
Беларусь — 161
Бесарабська площа — 96
Богодухів (Київ. обл.) — 165
Боричів (Поділ, м. Києва) — 268
Боричів Тік — 332
Боровиковського (вул.) — 295
Бош Євгенії (вул.) — 46
Верхнє місто (м. Київ) — 116
Брест-Литовський проспект — 44, 47

Варшава (Польща) — 123, 128
Васильків (Київ. обл.) — 92
Васильківські рогатки (м. Київ) — 198
Вигурівщина — 209, 306
Верховної Ради (бульвар) — 2962
Владимир(город, РСФСР) — 55, 61
Владимирское наместничество — 61
Волоколамск (Москов. обл.) — 75
Волоська (вул.) — 305

Вольск (Саратовской обл.) — 71
Ворошиловград — 30, 84

Гадяч (Полтав. обл.) — 93
Голосіївський (хутір) — 317
Городенка (река в Москов. обл.) — 75
Гостиний двір (Поділ) — 278, 283

Дарвіна (вул.) — 309
Дарниця (район м. Києва) — 51, 292
Дніпро (річка) — 277
Добрий шлях (вул.) — 16

Ігорівська (вул.) — 265
Іллінська (вул.) — 260
Ірпінь (ріка в Київ. обл.) — 175, 176, 213

Иркутская губерния — 58

Жовтневий (палац) — 192

Забайків'я (район м. Києва) — 199
Загоровщина (район м. Києва) — 299
Запорозька Січ — 220, 245, 250, 258
«Золоті» (ворота) — 311
Звіринецька (вул.) — 196

Євбаз (площа) — 300

Кадіївка — 15, 18, 22, 24, 28, 59
Кадетська (вул. м. Києва) — 179
Кам'янець-Подільський — 100, 111, 328
Капище Волоса (м. Київ) — 200
Кірова (вул. м. Київ) — 74
Козелець (Чернігів. обл.) — 72
Козельск (Курской обл.) — 131
Корсунь — 211, 227, 232, 233, 290, 338
Костянтинівська (вул.) — 293
Красная площадь (м. Київ) — 127

Кримський — 67
Кріпосний провулок — 226
Курячий брід — 16, 295
Київ — 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 20, 21, 25, 26, 27, 33, 36, 39, 60, 64, 65, 83, 91, 94, 95, 96, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 121, 125, 147, 155, 158, 164, 180, 181, 182, 183, 187, 188, 192, 201, 222, 227, 232, 239, 240, 241, 242, 246, 251, 252, 253, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 269, 270, 273, 277, 280, 281, 282, 290, 310, 313, 314, 315, 316, 319, 325
Київщина — 136, 137, 208
Кузнецк (Пензен. обл.) — 160
Курск — 151
Кухмістерська слобідка — 140
Кучинський (сад) — 291, 297

Либідь — 78, 137, 169, 261
Лисая гора — 224
Леніна — 179
Ленінський район м. Києва — 27
Лохвиця — 129
Лубенщина — 65
Лубни — 57, 65, 99, 124, 138, 146
Луганськ — 230
Лук'янівське кладовище — 173

Макеевка — 85
Маркс (м. в Сарат. обл.) — 88
Миколаїв — 242
Микільсько-Ботанічна — 191
Минская губерния — 80
Мирна (вул. на Подолі) — 41
Мишоловка — 217
Могилев — 89, 90
Москва — 17, 109
Мостова (вул. у м. Лубни) — 48
Музичний (провулок) — 287

Набережно-Хрещатицька — 182
Наводничі — 219
Нижний Новгород — 82
Новолевашовська — 309
Ново-Пушкінська — 177
Новосербія — 245

Оболонь — 307
Обоянь (Курской обл.) — 81
Одеса — 231
Одещина — 225
Орпень — 213
Остер (Чернігівської обл.) — 72
Острожск (Воронежской обл.) — 63, 143

Паньківська — 191
Паньківщина — 51
Парк Слави — 31
Пірна (ріка Ірпінь) — 176, 213
Пішохідний (міст) — 289
Перемоги (площа) — 300
Переяслав-Хмельницький — 86
Печерськ — 139, 193, 292
Печерське містечко — 195
Печерський район(м. Києва) — 2, 35, 193
Поділ — 38, 41, 116, 158, 246, 259, 260, 268, 269, 271, 273, 274, 275, 277, 278, 279, 280, 281, 284, 289, 293, 332
Поділля — 100
Подільське торговище — 50, 46
Позняки (район м. Києва) — 183
Полісся — 164
Полоцк (Беларусь) — 87
Полтава — 107, 110
Почайна (річка) — 167, 307
Почай-річка — 203
Поштова (площа) — 278
Прорізна (вул.) — 216
Пучай (ріка на Київщині) — 136

Рибальський (півострів) — 271
Річка Занонь (Польща) — 240
Репіна (вулиця) — 11
Репінь (річка) — 213
Реута М.В. (вулиця) — 12
Ромни — 81
Российская імперія — 101
Ростов — 64, 102
Ростов-на-Дону — 64
Рпінь — 23
Руза — 153
Русанівка (район м. Кисва) — 51

Саратов — 97
Святошин — 184
Січневого повстання (вул., м. Київ) — 119
Сердовск (Пензен. обл.) — 159
Слов'яносербія — 250
Слобода Землянки — 85
Советская Сибір — 60
Солом'янка — 29, 304
Софійська (брама) — 311
Союз РСР — 259, 272
Ставропольський край — 79
Старая Русса — 221
Стаханов — 145
Стрілецька — 195
Стрілецька Слобідка — 101, 126
Суджа (Курс кой обл.) — 133

Тарасівська (вул. в м. Києві) — 157, 191
Татарка (вул. у м. Києві) — 274
Тбілісі — 23
Тим (Курской обл.) — 134
Тобольская губернія — 60
Троещина — 204, 306
Труханів (острів) — 289
Трьохсвятительська — 322

Тула — 55

Туринск — 152

Углич (Ярославской обл.) — 68

Україна — 7, 19, 20, 25, 122, 123, 137, 149, 178, 188, 228, 240, 241, 250, 258, 270, 285, 316

Українська РСР — 3, 8, 149

Федорова (вул.) — 318

Фундуклівська — 179

Циганський (провулок) — 288, 296

Цимлянським (провулок) — 288, 296

Цитадельна (вул.) — 321, 324

Херсонская губерния — 62

Холмогоры (село в Архангельской обл.) — 141

Хрещатик — 114, 166, 174, 177, 178, 179, 181, 182, 184, 185, 186, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 195, 196, 197, 198, 199, 201, 202, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 222, 223, 226, 227, 230, 252, 264, 273, 284, 285, 286, 287, 288, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 322, 323, 324, 327

Хрещатий яр — 113

Хрещатицький струмок — 210

Черкаси — 188

Чернігів — 214

Шевченківський (район м. Києва) — 27

Шевченко Тараса (бульвар) — 163

Щекавиця — 222

Юрківські гори — 189

Яготин — 52

Наукове видання

**Пономаренко Лідія Антонівна —
історик, киевознавець, топоніміст**

(до 90-річчя від дня народження)

Бібліографічний покажчик

Комп'ютерна верстка Зубець Л.А.

Підписано до друку 09.02.2012 р. Формат 64x84/16.

Ум. друк. арк. 3,95. Обл. вид. арк. 2,18.

Наклад 100 прим. Зам. 3. 2012 р.

Поліграф. д-ця Ін-ту історії України НАН України.

Київ-1, вул. Грушевського, 4.